

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Krakowie
Wydział Badań i Analiz

Raport z badań:

**Opinia uczestników procesu egzaminacyjnego o egzaminie
gimnazjalnym w 2006 roku**

– badanie ankietowe uczniów i dyrektorów szkół

Kraków, 30 października 2006 r.

Wstęp

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie zainicjowała projekt badawczy, który miał na celu uzyskanie informacji o uczniach, pomocnych by zrozumieć czynniki, które wpływają na wyniki uzyskane na egzaminie gimnazjalnym. Badania te mają dwie zasadnicze funkcje: ewaluacyjną i naukową. Część ewaluacyjna miała dostarczyć istotnych informacji o przebiegu egzaminu gimnazjalnego w 2006 roku. Część naukowa to szereg danych, które mogą znaleźć zastosowanie w różnorodnych analizach w szeroko pojętych naukach społecznych.

Zebranie pogłębionych informacji wydało się celowe, by starać się wyjaśnić zróżnicowanie liczby punktów, które uczniowie uzyskali na egzaminie w 2006 roku. Oczywiście, spora część tego zróżnicowania wynika zapewne z wrodzonych zdolności poszczególnych uczniów, na które nie mamy w procesie dydaktycznym wielkiego wpływu. Jednak wydaje się, że część tej rozbieżności możemy wyjaśnić, lub chociaż starać się zrozumieć, odwołując się do kontekstu, w jakim przebiega proces dydaktyczny (nazwijmy tę grupę czynników czynnikami pedagogicznymi), pochodzenia społecznego i środowiska życia uczniów (czynniki społeczne), oraz samego przebiegu egzaminu.

Badania uczestników egzaminu w 2006 roku były kontynuacją badań, które rozpoczęto w latach poprzednich. Równocześnie, przeprowadzano analogiczne badania uczestników sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej oraz uczestników egzaminu maturalnego. Różnice między poszczególnymi badaniami oczywiście istniały, szczególnie jeśli chodzi o kształt zastosowanego narzędzia badawczego (o tym dokładnie poniżej). Jednak sam schemat badania był bardzo zbliżony.

Poniższy raport składa się z kilku części. W pierwszej z nich zostanie zaprezentowana metodologia badania. Następne części zawierają wyniki badań ankietowych poszczególnych uczestników procesu egzaminacyjnego: uczniów i dyrektorów szkół biorących udział w badaniu.

1. Metodologia badania

Badania ankietowe uczniów trzecich klas gimnazjów były częścią szerszego projektu badawczego, przeprowadzonego przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie (OKE), o nazwie *Uczestnicy procesu egzaminacyjnego o egzaminie gimnazjalnym w 2006 roku*. Zasadniczą jego częścią były badania ankietowe uczniów szkół gimnazjalnych, którzy zdawali w 2006 roku egzamin po trzeciej klasie gimnazjum. Miały one na celu poznanie opinii uczestników na temat egzaminu. Chciano także zebrać informację, pozwalającą na znalezienie zależności między wynikami uzyskiwanymi przez uczniów na egzaminie a kontekstem społecznym i szkolnym.

W badaniach zastosowano losowanie warstwowe¹.

Badanie zostało przeprowadzone w maju 2006 roku. Metodą, którą wybrano, był kwestionariusz ankiety. Ankiety przeprowadzali pracownicy OKE w Krakowie. W niektórych przypadkach ankieta została przesłana pocztą bezpośrednio do szkół wraz z instrukcją jej przeprowadzenia. Ze szkół, znajdujących się w na terenie działania OKE w Krakowie (województwa: małopolskie, podkarpackie oraz lubelskie), wylosowano szkoły, do których następnie zostały skierowane kwestionariusze ankiety. Dla każdej z grup uczestników procesu egzaminacyjnego przygotowano inne narzędzie badawcze. Kwestionariusz mieli wypełnić wszyscy uczniowie oraz dyrektor szkoły.

¹ Dokładne informacje w: Roman Dolata, *Schemat losowania próbek do badań towarzyszącym egzaminom zewnętrznym (BTEZ)*.

2. Badania ankietowe uczniów

Badania miały dać odpowiedź na następujące zagadnienia badawcze:

- sposób, w jaki uczniowie przygotowawali się do egzaminu gimnazjalnego
- egzamin gimnazjalny w wypowiedziach uczniów
- rodzaj wsparcia, otrzymanego przez uczniów ze strony nauczycieli oraz rodziców
- identyfikacja czynników mających wpływ na wyniki uzyskiwane na egzaminie gimnazjalnym
- opinie uczniów o trafności i trudności zadań (arkuszy) egzaminacyjnych

2.1 Próba i zastosowany schemat losowania

W badaniach zastosowano losowanie warstwowe. Do badania zostało wylosowanych 30 szkół, z czego 2 nie odesłało ankiet uczniowskich. Ostatecznie w badaniu znalazło się 28 szkół. Łączna ilość uczniów, do których wysłano kwestionariusze wyniosła 2029, z czego 1757 znalazło się w bazie danych – jeśli użyć tych wartości, to stopa zwrotu dla szkół wynosi 93% a dla ucznia 86%.

Tabela 1 Udział szkół w badaniu

	Gimnazjum	
	Ilość szkół	Procent zwróconych
wysłano do	30	93%
zwrócono	28	
	Ilość uczniów	Procent zwróconych
wysłano ankiet	2029	86%
zwrócono	1757	

Wyniki ankiety połączono z wynikami uzyskanymi przez respondentów na egzaminie gimnazjalnym. Części obserwacji nie można było połączyć ze względu na brak numeru identyfikującego respondenta, źle zakodowane ankiety. Stąd wynikają różnice opisane jako „dane dla wyników niepołączonych”. Sukcesem zakończyło się połączenie 1532 obserwacji, czyli 87% badanych. Część informacji przedstawionych w niniejszym raporcie opiera się na danych połączonych, a część tylko na danych otrzymanych za pomocą ankiety. Analizy pytań w kwestionariuszu są w większości przeprowadzane na danych niepołączonych, chyba, że zostało wyraźnie zaznaczone, iż jest inaczej.

W związku z tym, że jednostką losowania w badaniu były szkoły powstały pewne dysproporcje pomiędzy próbą, a populacją na poziomie uczniów. Poniżej w tabelach zostały przedstawione podstawowe charakterystyki otrzymane z danych połączonych.

Tabela 2 Procent osób w próbie i populacji ze względu na lokalizację szkoły

Lokalizacja	Próba zrealizowana	Populacja
Wieś	50%	50%
Miasto do 20 tys.	28%	15%
Miasto od 20 tys.	15%	21%
Miasto powyżej 100 tys.	7%	14%
Dane dla wyników nie połączonych	1%	-

Jak łatwo zauważyć uczniowie ze szkół w większych miastach są niedoreprezentowani w zrealizowanej próbie. Uczniowie z małych miast są natomiast nadreprezentowani. Takie różnice mogą być spowodowane np. większą chęcią odpowiedzi na ankietę wśród osób z mniejszych miejscowości.

Tabela 3 Procent osób w próbie i populacji ze względu na województwo

Województwo	Próba zrealizowana	Populacja
Lubelskie	34%	30%
Małopolskie	29%	40%
Podkarpackie	36%	30%
Dane dla wyników nie połączonych	1%	-

Również biorąc pod uwagę województwo (Tabela 3), w którym znajduje się szkoła można dostrzec dysproporcje pomiędzy liczbą uczniów w próbie i populacji. Na ankietę odpowiedziało więcej osób z województwa lubelskiego i małopolskiego, natomiast mniej z województwa podkarpackiego.

Tabela 4 Procent osób w próbie i populacji ze względu na płeć

Płeć	Próba zrealizowana	Populacja
Kobieta	48%	49%
Mężczyzna	51%	51%
Dane dla wyników nie połączonych	1%	-

Pod względem udziału płci próba niemal idealnie odpowiada wartościom dla całej populacji.

Po sprawdzeniu wyników uczniów biorących udział w badaniu, poddano je takim samym analizom statystycznym, jakie zastosowano wobec całej populacji uczniów po egzaminie gimnazjalnym.

Tabela 5 Podstawowe dane statystyczne dla populacji oraz zrealizowanej próby

	Próba zrealizowana		Populacja	
	część humanistyczna	część matematyczno-przyrodnicza	część humanistyczna	część matematyczno-przyrodnicza
Wynik egzaminu (średnia)	32,17	23,42	32,33	24,06
Łatwość testu	0,64	0,47	0,65	0,48
Modalna	33	19	37	21
Mediana	33	22	33	23
Odchylenie standardowe	7,82	9,95	8,16	10,32

W wyniku przeprowadzonego porównania okazało się, że uczniowie w zrealizowanej próbie badawczej niemal nie różnią się wynikami od uczniów całej populacji.

Liczba osób bez orzeczenia o dysleksji jest równa w populacji i w badanej próbie. Nieco niedoreprezentowani są uczniowie z orzeczeniami. Powodem tego może być niechęć uczniów dyslektycznych do podjęcia pracy z ankietą.

Tabela 6 Procent osób z orzeczeniami o dysleksji w próbie i populacji

Płeć	Próba zrealizowana	Populacja
Uczniowie z dysleksją	8%	9%
Uczniowie bez dysleksji	91%	91%
Dane dla wyników nie połączonych	1%	-

Podstawowe rozkłady odpowiedzi na pytania z kwestionariusza

Poniżej znajdują się podstawowe rozkłady informacji, które uzyskano od uczniów w trakcie trwania badania. Tabele zawierają częstości odpowiedzi przedstawione w procentach, chyba, że wyraźnie napisano, że jest inaczej. Przedstawione informacje zostały w większości uzyskane w toku badań ankietowych, natomiast ich część pochodzi bezpośrednio z baz danych będących w dyspozycji OKE w Krakowie.

Pierwszymi pytaniami skierowanymi do respondentów była seria pytań, do których mieli się ustosunkować (odpowiadając tak lub nie), a dotycząca ich samych. Poniżej (Tabela 7) znajdują się podstawowe informacje.

Tabela 7 Respondent o sobie

	Tak	Nie
Mam rodzeństwo.	93%	6%
Mam własny pokój.	72%	28%
Czas potrzebny na przebycie drogi z domu do szkoły i z powrotem przekracza 1,5 godziny.	5%	95%
Czy brałaś/brałeś kiedykolwiek udział w konkursie artystycznym np. recytatorskim, teatralnym, muzycznym?	29%	71%
Czy brałaś/brałeś kiedykolwiek udział w zawodach sportowych?	48%	51%
Czy brałaś/brałeś kiedykolwiek udział w konkursach przedmiotowych na etapie wojewódzkim?	5%	94%

Przyglądając się wynikom odpowiedzi na pytanie pierwsze zauważamy, że zdecydowana większość respondentów (93%) posiada rodzeństwo. Własne miejsce do odrabiania lekcji posiada 72% pytanym. Tylko 5% uczniów, by dostać się do szkoły i z powrotem musi na to przeznaczyć więcej niż 1,5 godziny. Bardziej zrównoważone są odpowiedzi o udział w konkursach artystycznych – 71% nie uczestniczyło w takowych. W zawodach sportowych brało udział 48% badanych. Tylko 5% brało udział w konkursach przedmiotowych na etapie wojewódzkim.

Interesujące było, jak uczniowie, którzy musieli na dojazdach z i do szkoły spędzać powyżej 1,5 godziny, radzili sobie w szkole oraz podczas egzaminu

gimnazjalnego. Poniżej znajdują się wyniki przeprowadzonych przez nas badań metodą analizy wariancji (ANOVA).

Tabela 8 Czas potrzebny na przebycie drogi do szkoły i z powrotem przekracza 1,5h a wyniki na egzaminie

	Czas potrzebny na przebycie drogi do szkoły i z powrotem przekracza 1,5 h	Średnia punktów	Odchylenie standardowe
Wynik z całości egzaminu	Tak	50,53	16,5
	Nie	55,84	16,2
Wynik z części matematycznej	Tak	29,74	8,1
	Nie	32,29	7,7
Wynik z części humanistycznej	Tak	20,79	9,6
	Nie	23,55	9,9

Istnieje zależność między dwoma grupami, wyróżnionymi ze względu na odpowiedź na pytanie o czas potrzebny na przebycie drogi do szkoły. Lepsze wyniki uzyskują osoby, które poświęcają mniej czasu na drogę do szkoły. Różnice są istotne zarówno przy wyniku brany jako całość, jak i w podziale na poszczególne części (humanistyczna i matematyczno-przyrodniczą) z tym, że większe różnice obserwujemy, gdy bierzemy pod uwagę całość egzaminu. Podsumowując, osoby, którym droga do i z szkoły zabierała powyżej 1,5h, miały o ponad 5 punktów mniej na egzaminie. Zależność ta jest istotna statystycznie.

Następnie spytano respondentów ile czasu spędzają na naukę wymienionych w pytaniu przedmiotów w domu. Odpowiedzi rozkładały się następująco (Tabela 9).

Tabela 9 Czas, poświęcany tygodniowo na naukę przez respondenta

	Nie poświęcam wcale	Mniej niż godzinę	Od 1 do 3 godzin	3 godziny lub więcej
Język polski	14%	54%	27%	4%
Historia	8%	44%	40%	7%
Matematyka	16%	52%	26%	5%
Geografia	11%	55%	29%	4%
Biologia	10%	52%	34%	4%
Fizyka	9%	50%	34%	6%
Chemia	10%	52%	32%	6%

Uczniowie deklarują, że nie uczą się w domu zbyt wiele. Najczęściej przy każdym przedmiocie wskazywali na odpowiedź mniej niż godzinę. Najwięcej w domu uczyli się historii (47% od 1 do 3 godzin lub więcej). Relatywnie dużo czasu poświęcają oni także na naukę fizyki. Zaskakująca jest natomiast mała liczba wskazań na matematykę, gdzie aż 16% uczniów mówi, że nie uczy się jej wcale w domu, a 52% twierdzi, że uczy się jej mniej niż godzinę tygodniowo.

Pytanie 3 dotyczy miejsc i sposobu nauki przez uczniów. Najczęściej respondenci wskazywali, że uczą się najczęściej podczas lekcji w szkole (57% odpowiedzi raczej tak oraz 27% odpowiedzi - zdecydowanie tak).

Tabela 10 Gdzie respondenci się uczą

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
podczas lekcji w szkole	2%	9%	3%	57%	27%
samodzielnie w domu z książek	3%	14%	2%	54%	27%
poprzez rozmowy w domu	13%	35%	10%	35%	7%
szukając informacji w Internecie	16%	26%	5%	35%	17%
podczas dodatkowych zajęć edukacyjnych w szkole	23%	33%	10%	27%	7%
podczas dodatkowych zajęć edukacyjnych poza szkołą	34%	32%	13%	15%	6%

Spora część osób badanych deklaruje, że uczy się samodzielnie w domu z książek (około 81% pozytywnych wskazań). Odpowiedzi dotyczące poszukiwania informacji w Internecie rozkładają się mniej więcej po równo – odpowiedzi pozytywnych jest 52%, o negatywnych 42%. Podobnie jest z rozmowami w domu: na nie jako sposób zdobywania wiedzy pozytywnie wskazało około 42% badanych, 10% wskazało tu odpowiedź nie wiem, natomiast 48% wskazało na odpowiedzi negatywne. Dodatkowe zajęcia edukacyjne w szkole nie cieszą się popularnością wśród uczniów – 55% odpowiedziało, że nie jest to dla nich sposób zdobywania wiedzy. Niewielka liczba uczniów stwierdziła także, że swą wiedzę zdobywa lub pogłębia podczas zajęć edukacyjnych poza szkołą – pozytywnych odpowiedzi jest

tutaj 21%, reszta to wskazania na odpowiedzi negatywne (66%) oraz nie wiem (13%).

Pytano także uczniów o ocenę wpływu stanu swojego zdrowia na przebieg nauki szkolnej (pytanie 4). Większość (83%) respondentów twierdzi, że stan zdrowia zapewnia im możliwość uczenia się bez przeszkód.

Poniżej znajdują się analizy przeprowadzone metodą Jednoczynnikowej ANOVY, a dotyczące wpływu deklarowanego stanu zdrowia na naukę w szkole na wyniki uzyskane na egzaminie.

Tabela 11 Samoocena stanu zdrowia przez respondenta a jego wyniki na egzaminie

Dobry stan zdrowia zapewnia mi możliwość uczenia się bez przeszkód.	Odpowiedzi negatywne oraz nie wiem		Odpowiedzi pozytywne	
	Średnia punktów	Odchylenie standardowe	Średnia punktów	Odchylenie standardowe
	55,68	15,6	56,6	16,1

Odpowiedzi na pytanie 4 (stan zdrowia) nie różnicuje osób badanych w sposób istotny statystyczny. Warto zwrócić uwagę, że w ubiegłorocznych badaniach było zgoła odmiennie².

Następne pytanie, czyli pytanie 5, dotyczyło uczestnictwa badanych uczniów w różnego rodzaju imprezach kulturalnych i sportowych.

Tabela 12 Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy respondent był:

	1 lub 2 razy	3 lub 4 razy	Więcej niż 4 razy	Nie byłem(am) ani razu
w kinie	49%	15%	10%	26%
w teatrze	29%	3%	0%	67%
operze lub filharmonii	5%	2%	2%	91%
w muzeum lub galerii	36%	8%	3%	52%
na meczu lub innej imprezie sportowej	27%	15%	36%	22%
na koncercie	34%	8%	8%	49%

Najrzadziej respondenci chodzili do opery lub filharmonii. 91% z nich nie była tam ani razu, a około 5% raz lub dwa w skali roku. Trochę bardziej popularne są

² Raport z 2005 roku znajduje się na stronie www.oke.krakow.pl

wyjścia do muzeum lub galerii – tutaj około 36% uczniów bywa raz lub dwa razy w roku. Najbardziej popularne są wyjścia do kina (49% uczniów raz lub dwa razy w roku) oraz na mecz lub inną imprezę sportową (36% uczniów zadeklarowało, że chodzi na takie imprezy więcej niż 4 razy w roku).

Poniżej znajdują się wyniki przeprowadzonej metodą analizy wariancji (ANOVA). Wszystkie zasady, podane przez nas powyżej, obowiązują także tutaj. Na początek zależności między osobami, które uczęszczały bądź nie w dane miejsca lub imprezy (vs. wszystkie inne) i ich punktami uzyskanymi na egzaminie.

Tabela 13 Wyjścia na imprezy kulturalne i sportowe a wyniki na egzaminie

W ciągu ostatniego roku:	Całość egzaminu	Część humanistyczna	Część matematyczna
był chodź raz w kinie	57,77	33,11	24,65
nie był ani razu w kinie	49,54	29,56	19,98
był chodź raz w teatrze	58,58	33,34	25,25
nie był ani razu w teatrze	54,26	31,67	22,59
był chodź raz w operze bądź filharmonii	60,53	34,69	25,84
nie był ani razu w operze bądź filharmonii	55,22	31,99	23,23
był chodź raz w muzeum lub galerii	58,76	33,42	25,34
nie był ani razu w muzeum lub galerii	52,85	31,10	21,75
był chodź raz na meczu lub imprezie sportowej	56,04	32,38	23,67
nie był ani razu na meczu lub imprezie sportowej	54,03	31,40	22,62
był chodź raz na koncercie	57,90	33,54	24,36
nie był ani razu na koncercie	53,45	30,86	22,59

Różnice w grupach wyodrębnionych po zrekodowaniu pytania o kino (byli choć raz vs nie byli ani razu) okazały się istotne statystycznie. Jeśli ktoś był, miał wyższy wynik, zarówno w przypadku całości wyniku, jak i w przypadku podziału na części. Również w pytaniu o teatr, o operę i filharmonię, muzeum lub galerię oraz koncert przekodowano odpowiedzi (był chodź raz vs nie był ani razu). W podziale na dwie

grupy, różnice między średnimi wynikami okazały się w każdym wypadku istotne statystycznie.

Jedynie w przypadku pytania o uczestnictwo w meczu lub innej imprezie sportowej współczynnik korelacji z wynikiem egzaminu w części matematycznej okazał się nieistotny statystycznie.

Następne pytanie dotyczyło kontaktów respondenta z rodzicami.

Tabela 14 Jak często rodzice respondenta

Jak często Twoi rodzice/opiekunowie:	Nigdy lub prawie nigdy	Kilka razy w roku	Kilka razy w miesiącu	Przynajmniej raz w tygodniu	Codziennie
rozmawiają z Tobą o książkach, filmach lub oglądanych programach telewizyjnych?	16%	21%	22%	26%	15%
rozmawiają z Tobą o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie?	15%	16%	20%	29%	20%
rozmawiają z Tobą o postępach w szkole?	3%	7%	14%	29%	48%
jedzą z Tobą wspólny posiłek?	3%	3%	5%	26%	63%
pomagają rozwiązywać Twoje problemy?	13%	15%	17%	25%	30%
spędzają z Tobą wspólnie czas poza domem?	14%	19%	25%	31%	10%

Na wspólne wyjścia poza dom udaje się około 19% ankietowanych kilka razy w roku, 14% nie czyni tego wcale. Z drugiej strony, rodzice często rozmawiają z respondentem o książkach, filmach lub oglądanych programach telewizyjnych – czyni tak, wedle deklaracji uczniów, blisko 26% rodziców przynajmniej raz w tygodniu, a 15% - codziennie. 29% uczniów przynajmniej raz w tygodniu rozmawia ze swoimi rodzicami o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie. W pytaniu o pomoc rodziców w rozwiązywaniu różnych problemów dotyczących badanych uczniów, odpowiedzi rozłożyły bardziej równomiernie – 17% wskazań na odpowiedź kilka razy w miesiącu, 15% przynajmniej raz w roku oraz 30% - codziennie. Także codziennie, w 48% przypadków, rozmawiają z nimi o postępach szkolnych.

Najczęstszą formą wspólnego spędzania czasu jest wspólny posiłek – 63% spożywa go wspólnie codziennie, 26% kilka razy w tygodniu.

Poniżej znajdują się wyniki analizy wariancji (ANOVA). Wszystkie zasady, podane przez nas powyżej, obowiązują także tutaj. Na początek zależności między osobami, które nie są uczestnikami aktywności, o którą pytano w pytaniu 9 (vs. wszystkie inne) i ich punktami uzyskanymi na egzaminie. Znowu, wszystkie wypełnione na szaro komórki oznaczają, że zależności są istotne statystycznie.

Tabela 15 Kontakty z rodzicami a wyniki uzyskane na egzaminie

Rodzice nigdy lub prawie nigdy nie:	Wynik gimnazjum	Część humanistyczna	Część matematyczna
rozmawiają z Tobą o książkach, filmach lub oglądanych programach telewizyjnych.	54,84	31,91	22,93
Pozostali	55,76	32,22	23,54
rozmawiają z Tobą o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie.	51,62	30,20	21,42
Pozostali	56,24	32,49	23,76
rozmawiają z Tobą o postępach w szkole?	54,47	31,75	22,73
Pozostali	55,67	32,21	23,46
jedzą z Tobą posiłek przy stole.	50,77	30,46	20,30
Pozostali	55,77	32,24	23,53
pomagają rozwiązywać Twoje problemy.	54,21	31,54	22,66
Pozostali	55,80	32,27	23,53
Spędzają wspólnie z tobą czas poza domem	52,41	30,90	21,51
Pozostali	56,13	32,39	23,74

Uczniowie, których rodzice nie rozmawiają z nimi o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie, otrzymują o około 5 punktów mniej niż uczniowie, których rodzice to robią. Ci uczniowie, którzy wspólnie ze swoimi rodzicami spędzają czas poza domem, mają średnio około 56 punktów. Ci, którzy tego nie robią, mają około 52 punktów. Uczniowie, u których w domu jadeny jest wspólny posiłek przy stole otrzymują około 5 punktów więcej na egzaminie.

Natomiast dzieci rodziców, którzy nie pomagają im rozwiązywać problemów, a także nie rozmawiają o postępach w nauce, mają średnio o 1 punkt mniej na egzaminie od uczniów, których rodzice to robią.

Tabela 16 zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o plany rodziców względem respondentów.

Tabela 16 Aspiracje edukacyjne rodziców względem uczniów

	Tak	Nie	Nie wiem
chcą, abym ukończyła/ukończył studia.	74%	3%	22%
chcą, abym jak najszybciej poszła/poszedł do pracy.	22%	29%	47%

Większość uczniów deklaruje, że rodzice chcą, by ukończyli studia (74%). Jedynie 22% respondentów uważa, że ich rodzice chcą, by jak najszybciej poszli do pracy.

W następnym pytaniu spytano respondentów o wykształcenie ich rodziców.

Tabela 17 Wykształcenie rodziców/opiekunów

	Podstawowe	Zasadnicze zawodowe	Średnie	Pomaturalne, licencjat	Studia wyższe	Nie wiem
Ojciec	7%	32%	22%	9%	9%	19%
Matka	7%	25%	28%	13%	13%	15%

Matki są lepiej wykształcone od ojców. Wśród nich najczęstszą kategorią jest wykształcenie średnie (28%). Wśród ojców najczęściej jest to wykształcenie zawodowe (32%). Matki także częściej mają wykształcenie wyższe (13% u matek, 9% u ojców). Wielu badanych nie wie jakie wykształcenie mają ich rodzice.

Tabela 18 Aktywność zawodowa rodziców/opiekunów

	Ojciec/opiekun	Matka/opiekunka
Pracuje zawodowo.	62%	45%
Nigdy nie pracował(ła) zawodowo.	3%	6%
Bezrobotny(a).	12%	24%
Emeryt(tka).	3%	2%
Rencista(tka).	6%	8%
Nie wiem	8%	8%

Blisko 62% ojców badanych uczniów jest aktywna zawodowo. Mniej aktywnych zawodowo jest matek, bo 45%, częściej są one także wskazywane na bezrobotne (24%) niż ojcowie (12%). Również rzadziej niż mężczyźni, kobiety nadzorują pracę innych osób. Co dziesiąty ojciec nadzoruje pracę od 2 do 10 osób. Tylko co dziesiąta matka i co 7 ojców jest właścicielem firmy, w której pracuje.

Powszechnie w badaniach społecznych używa się klasyfikacji, pozwalającej na pomiar pozycji klasowej jednostki. Standard ten nazwany został w literaturze klasyfikacją EGP. Jego autorami są R. Erikson, J. Goldthorp i L. Portocarero – nazwa składa się z pierwszych liter ich nazwisk. W swej istocie EGP jest klasyfikacją zawodów, wzbogaconą o inne kluczowe wymiary pozycji społecznej jednostki. Są nimi stosunki władzy w miejscu pracy definiowane według liczby podwładnych oraz podział na pracowników i właścicieli firm.

Poniżej znajdują się dwie tabele, zawierające dane o miejscu ojca i matki osób badanych w strukturze społecznej, mierzonej w klasyfikacji EGP. Klasyfikacja ta została stworzona na podstawie pytania o zawód rodziców respondentów. Wymienione odpowiedzi zostały następnie skategoryzowane według standardu ISCO. Skategoryzowane w ten sposób odpowiedzi zostały skombinowane z dwoma pytaniami, dotyczącymi stosunku rodziców do swego miejsca pracy (czy są właścicielami firmy, zatrudniają się sami lub czy są pracownikami najemnymi) oraz ilości osób, które są nadzorowane (zatrudniane) przez rodziców respondentów. W ten sposób otrzymano klasyfikację EGP, która oprócz zawodu, bierze pod uwagę właśnie stosunek do miejsca pracy (właściciele) oraz stosunki władzy w miejscu pracy. Dzięki temu jest ona lepszym wskaźnikiem pozycji społecznej niż sam zawód, skategoryzowany w ISCO (niesie w sobie więcej informacji).

Tabela 19 Miejsce ojca w klasyfikacji EGP

Kategorie		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
1	inteligencja, wyższe kadry kierownicze przedsiębiorstw	79	4,5	5,7	5,7
2	specjaliści w zawodach umysłowych średniego szczebla	116	6,6	8,4	14,1
3	pracownicy umysłowi wykonujący rutynowe prace biurowe	46	2,6	3,3	17,4
4	pozostali pracownicy umysłowi w handlu i usługach	9	0,5	0,7	18,1
5	właściciele firm poza rolnictwem, zatrudniający pracowników	89	5,1	6,4	24,5
6	właściciele firm poza rolnictwem niezatrudniający nikogo	52	3,0	3,8	28,3
7	fizyczni pracownicy nadzoru	76	4,3	5,5	33,7
8	robotnicy wykwalifikowani	502	28,6	36,3	70,0
9	robotnicy niewykwalifikowani	263	15,0	19,0	89,0
10	robotnicy rolni	16	0,9	1,2	90,2
11	właściciele gospodarstw (rolnicy)	136	7,7	9,8	100,0
ważnych odpowiedzi		1384	78,8	100,0	
brak danych		373	21,2		
ogółem		1757	100,0		

Tabela 20 Miejsce matki w klasyfikacji EGP

Kategorie		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
1	inteligencja, wyższe kadry kierownicze przedsiębiorstw	81	4,6	6,6	6,6
2	specjaliści w zawodach umysłowych średniego szczebla	260	14,8	21,3	28,0
3	pracownicy umysłowi wykonujący rutynowe prace biurowe	269	15,3	22,1	50,0
4	pozostali pracownicy umysłowi w handlu i usługach	29	1,7	2,4	52,4
5	właściciele firm poza rolnictwem, zatrudniający pracowników	25	1,4	2,1	54,5
6	właściciele firm poza rolnictwem niezatrudniający nikogo	38	2,2	3,1	57,6
7	fizyczni pracownicy nadzoru	21	1,2	1,7	59,3
8	robotnicy wykwalifikowani	256	14,6	21,0	80,3
9	robotnicy niewykwalifikowani	126	7,2	10,3	90,6
10	robotnicy rolni	2	0,1	0,2	90,8
11	właściciele gospodarstw (rolnicy)	112	6,4	9,2	100,0
ważnych odpowiedzi		1219	69,4	100,0	
brak danych		538	30,6		
ogółem		1757	100,0		

Kolejne pytanie dotyczyło dóbr, w które wyposażone są gospodarstwa domowe respondentów. Wyniki odpowiedzi na to pytanie zawiera Tabela 21.

Tabela 21 Dobra posiadane w domu

	Tak	Nie
radio	99%	1%
odtwarzacz płyt CD	91%	8%
telewizor	99%	1%
magnetowid	77%	22%
odtwarzacz płyt DVD	65%	33%
komputer	78%	21%
dostęp do Internetu	43%	54%
telefon komórkowy do Twojego użytku	87%	13%
automatyczna zmywarka do naczyń	7%	89%
samochód osobowy	76%	23%
kamera video	17%	79%
cyfrowy aparat fotograficzny	34%	63%

Do najczęściej posiadanych dóbr w gospodarstwach domowych należą: radio (99), telewizor (99%), odtwarzacz płyt CD (91%). Nieco rzadziej uczniowie posiadają telefon komórkowy do własnego użytku (87%). W 76% gospodarstw domowych znajduje się samochód osobowy. 78% uczniów posiada w domu komputer, a 43% dostęp do Internetu. Następne dobra są o wiele rzadziej wymieniane: cyfrowy aparat fotograficzny 34% wskazań respondentów, kamera wideo 17% oraz automatyczna zmywarka do naczyń 7%.

Tabela 22 Czy masz w swoim domu do dyspozycji:

	Tak	Nie
komplet podręczników szkolnych	97%	3%
książki dla młodzieży	80%	19%
czasopisma młodzieżowe	78%	21%
słowniki, encyklopedie, atlasy	97%	3%
książki popularno-naukowe	74%	25%
biblioteczka lub regał pełen książek	64%	35%

W pytaniu, którego wyniki zawiera tabela 23, pytano uczniów o ich opinie na różne tematy.

Tabela 23 Jaka jest Twoja postawa w kwestiach związanych z uczeniem się?

Stwierdzenia	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Przykładam się do nauki, bo to jest najlepszy sposób na zapewnienie sobie sukcesu w przyszłości.	2%	14%	13%	49%	22%
Ważne jest dla mnie tylko to, żeby przejść do następnej (klasy) szkoły.	34%	21%	6%	17%	20%
Uczenie się sprawia mi przyjemność.	17%	34%	20%	25%	3%
Jestem zadowolony(a) ze swoich osiągnięć w nauce.	7%	29%	10%	41%	12%
Uczę się systematycznie.	7%	36%	10%	38%	8%

Wyniki rozkładają się następująco. Sporo pozytywnych odpowiedzi ma stwierdzenie „Jestem zadowolony(a) ze swoich osiągnięć w nauce”. Tutaj aż 53% wskazało odpowiedzi pozytywne. Prawie równomiernie ułożyły się odpowiedzi, gdy spytano respondentów, czy uczą się systematycznie w domu i szkole (46% odpowiedzi pozytywnych, 43% odpowiedzi negatywnych, 10% odpowiedzi nie wiem). Natomiast zdecydowanie najwięcej odpowiedzi pozytywnych zdobyło stwierdzenie „Warto przykładać się do nauki, bo to jest najlepszy sposób na zapewnienie sobie sukcesu w przyszłości”. 22% osób odpowiedziało zdecydowanie tak, 49% że raczej tak, 16% w sumie osób wskazało odpowiedzi negatywne. Jednak tylko 28% uczniów stwierdziło, że uczenie sprawia im przyjemność. Aż 55% uważa, że ważne jest tylko to by przejść do następnej klasy.

Także tutaj przeprowadziliśmy analizę wariancji (ANOVA). Chcieliśmy sprawdzić, jak rozkładają się wyniki osób, które pozytywnie odpowiadały na pytania w pytaniu 5 (odpowiedzi raczej tak i zdecydowanie tak) w porównaniu do osób, które odpowiedziały inaczej. Jak zwykle, wyniki istotne statystycznie zawierają się w wypełnionych na szaro komórkach.

Tabela 24 Postawa ucznia a wyniki na egzaminie

Stwierdzenia:	Odpowiedzi negatywne oraz „nie wiem”		Odpowiedzi pozytywne	
	Średnia punktów	Odchylenie standardowe	Średnia punktów	Odchylenie standardowe
Warto przykładać się do nauki, bo to jest najlepszy sposób na zapewnienie sobie sukcesu w przyszłości.	49,66	15,0	58,01	16,1
Ważne jest tylko to, żeby przejść do następnej (klasy) szkoły.	60,63	14,7	47,32	15,3
Uczenie się sprawia mi przyjemność.	54,36	15,9	58,88	16,7
Jestem z siebie zadowolona/zadowolony.	49,78	13,6	60,80	16,5
Uczę się systematycznie w szkole i w domu.	51,92	15,4	59,86	16,1

Wszystkie wyniki okazały się istotne statystycznie. W przypadku stwierdzenia pierwszego „Warto przykładać się do nauki, bo to jest najlepszy sposób na zapewnienie sobie sukcesu w przyszłości”, osoby odpowiadające pozytywnie uzyskały na egzaminie 58 punktów, natomiast osoby odpowiadające negatywnie oraz nie wiem uzyskały niecałe 50 punktów. Różnica punktów w następnym stwierdzeniu jest jeszcze większa. Osoby, które nie zgodziły się ze stwierdzeniem „Ważne jest tylko to, żeby przejść do następnej (klasy) szkoły”, uzyskały 61 punktów, osoby, które odpowiedziały pozytywnie, uzyskały 47 punktów. Uczniowie, którym nauka sprawia przyjemność, otrzymali na egzaminie prawie 5 punktów więcej od osób którym nauka nie sprawia przyjemności. Ci którzy są z siebie zadowoleni, otrzymali blisko 61 punktów, ci którzy na to pytanie odpowiedzieli negatywnie bądź nie wiem, uzyskali niecałe 50 punktów. Natomiast ci, którzy uczą się systematycznie w szkole i w domu, uzyskali 8 punktów więcej, niż uczniowie którzy tego nie robią.

Spytano także uczniów o ich doświadczenia szkolne. Poniżej zamieszczona jest tabela, która ukazuje rozkłady odpowiedzi uczniów na te pytania.

Tabela 25 Doświadczenia szkolne ucznia

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Nauczyciele często przypominali o czekającym nas egzaminie.	1%	3%	1%	32%	62%
Nauczyciele zwracali nam uwagę na umiejętności, które będą sprawdzane podczas egzaminu.	1%	3%	3%	43%	50%
Znam wymagania egzaminacyjne.	2%	5%	8%	49%	36%
Mogliśmy liczyć na pomoc w nauce nauczycieli nawet po lekcjach.	3%	9%	10%	42%	34%
Nauczyciele udzielali nam wskazówek jak się uczyć.	4%	19%	10%	45%	21%
Po klasówkach nauczyciele pisali lub mówili nad czym pracować, by mieć lepszy wynik.	5%	19%	11%	46%	19%
Mam zwyczaj pytać nauczycieli o wszystko, co jest niezrozumiałe.	5%	26%	9%	43%	16%
Uzyskuję od nauczycieli wyjaśnienia na wszystkie pytania dotyczące zagadnień, które są dla mnie niezrozumiałe.	3%	15%	13%	52%	16%
Lekcje są dla mnie interesujące.	6%	26%	18%	44%	5%
Sposób prowadzenia lekcji zachęca mnie do aktywności.	7%	33%	21%	33%	6%
Moi nauczyciele są konsekwentni w swoich wymaganiach wobec nas.	4%	11%	20%	49%	15%
W mojej klasie panuje dobra atmosfera do nauki.	14%	26%	12%	35%	13%
Uczniom w mojej klasie zależy, aby na lekcjach jak najwięcej się nauczyć.	19%	33%	23%	18%	7%

Według badanych uczniów, nauczyciele często przypominali im o czekającym ich egzaminie (94% pozytywnych wskazań). Prawie równie często zwracali im uwagę na umiejętności, które będą sprawdzane podczas egzaminu. Zdecydowana większość, bo 85% uczniów stwierdziło, że zna wymagania egzaminacyjne, a 76%, że mogli liczyć na pomoc nauczycieli po lekcjach. Na pytanie czy nauczyciele udzielali im wskazówek jak się uczyć, 66% badanych uczniów odpowiedziało pozytywnie, gdy spytano ich, czy nauczyciele mówili po klasówkach, nad czym muszą popracować, by mieć lepszy wynik, 65% badanych również odpowiedziało

pozytywnie. Blisko 60% respondentów deklaruje, że ma zwyczaj pytać nauczycieli o wszystko, co jest niezrozumiałe. Aż 68% uczniów uzyskuje od nauczycieli wyjaśnienia na wszystkie pytania dotyczące zagadnień, które są dla nich niezrozumiałe. To, że lekcje są dla nich interesujące, deklaruje 49% badanych. Uczniowie, pytani, czy sposób prowadzenia lekcji zachęca ich do aktywności, w 39% przypadków odpowiedzieli, że tak i raczej tak, w 40% że raczej nie oraz 21% z nich wybrało odpowiedź trudno powiedzieć. Około 64% uczniów stwierdziło, że nauczyciele są raczej konsekwentni w swoich wymaganiach w stosunku do nich. Jedynie 48% uczniów stwierdziło, że w ich klasach panuje dobra atmosfera do nauki. Aż 52% badanych negatywnie ustosunkowało się do stwierdzenia, że uczniom w ich klasach zależy, aby na lekcjach jak najwięcej się nauczyć.

Odpowiedzi na pytanie o szkolne doświadczenia uczniów zderzono z osiągniętymi przez nich wynikami. Wyniki istotne statystycznie są w wyróżnionych komórkach.

Tabela 26 Doświadczenia szkolne ucznia a wynik z egzaminu

	Odpowiedzi negatywnie i nie wiem	Odpowiedzi pozytywnie
	Średni wynik (całość)	Średni wynik (całość)
Nauczyciele często przypominali o czekającym nas egzaminie.	53,77	55,71
Nauczyciele zwracali nam uwagę na umiejętności, które będą sprawdzane podczas egzaminu.	52,84	55,83
Znam wymagania egzaminacyjne.	51,94	56,27
Mogliśmy liczyć na pomoc w nauce nauczycieli nawet po lekcjach.	55,04	55,75
Nauczyciele udzielali nam wskazówek jak się uczyć.	58,68	54,11
Po klasówkach nauczyciele pisali lub mówili nad czym pracować, by mieć lepszy wynik.	58,43	54,14
Mam zwyczaj pytać nauczycieli o wszystko, co jest niezrozumiałe.	55,85	55,50
Uzyskuję od nauczycieli wyjaśnienia na wszystkie pytania dotyczące zagadnień, które są dla mnie niezrozumiałe.	54,24	56,31
Lekcje są dla mnie interesujące.	55,74	55,52

	Odpowiedzi negatywnie i nie wiem	Odpowiedzi pozytywnie
	Średni wynik (całość)	Średni wynik (całość)
Sposób prowadzenia lekcji zachęca mnie do aktywności.	56,42	54,47
Moi nauczyciele są konsekwentni w swoich wymaganiach wobec nas.	56,69	55,05
W mojej klasie panuje dobra atmosfera do nauki.	55,79	55,45
Uczniom w mojej klasie zależy, aby na lekcjach jak najwięcej się nauczyć.	57,52	50,04

Uczniów podzieliliśmy na dwie grupy, w zależności czy odpowiadali pozytywnie (zdecydowanie tak i raczej tak – pierwsza grupa), oraz czy odpowiadali negatywnie (cała reszta odpowiedzi). Następnie sprawdziliśmy, czy średnie uzyskiwane w obu wyróżnionych grupach są istotne statystycznie. Wyniki istotne statystyczne są w wyróżnionych komórkach.

Uczniowie, którzy znali wymagania egzaminacyjne oraz tacy, którym nauczyciele zwracali uwagę na umiejętności sprawdzane podczas egzaminu otrzymali więcej punktów na egzaminie. Znamienne jest, iż w wielu przypadkach różnice istotne statystycznie dotyczą tych pytań, na które uczniowie odpowiadali negatywnie, np.: *Uczniom w mojej klasie zależy, aby na lekcjach jak najwięcej się nauczyć.* Aż 7 punktów więcej otrzymali uczniowie, którzy zaprzeczyli temu stwierdzeniu.

Zapytano badanych czy pisali próbny egzamin gimnazjalny. 93% uczniów pisało taki test. Zaledwie 1% twierdzi, że nie miało takiej możliwości. 6% uczniów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Spytano także respondentów, czy w szkole na lekcjach rozwiązywali podobne do egzaminacyjnych zadania.

Tabela 27 zawiera rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 27 Czy respondent rozwiązywał w szkole zadania podobne do gimnazjalnych

Przedmiot	Nie	Trudno powiedzieć	Tak – od czasu do czasu	Tak – dość często
Język polski	4%	31%	60%	4%
Historia	41%	35%	12%	12%

Matematyka	4%	28%	64%	3%
Biologia	29%	43%	19%	9%
Chemia	21%	43%	30%	6%
Fizyka	20%	40%	35%	5%
Geografia	22%	46%	24%	7%

Z języka polskiego i z matematyki zadania takie były rozwiązywane, i to, jak wynika z odpowiedzi uczniów, dość często. Z historii najczęściej uczniów zadeklarowało, że nie rozwiązywali takich zadań zupełnie (około 41%).

Kolejne pytanie jest w pewien sposób kontynuacją poprzedniego. Poproszono w nim uczniów, by określili, jak trudne (bądź łatwe) były zadania rozwiązywane w szkole w stosunku do tych rozwiązywanych na egzaminie.

Tabela 28 Stopień trudności zadań rozwiązywanych w klasie w stosunku do zadań na egzaminie

Przedmiot	Zadania rozwiązywane w szkole były łatwiejsze od tych na egzaminie	Trudno powiedzieć – nie potrafię tego ocenić	Zadania rozwiązywane w szkole były podobne pod względem trudności do tych na egzaminie	Zadania rozwiązywane w szkole były trudniejsze od tych na egzaminie
Język polski	29%	45%	15%	11%
Historia	22%	30%	11%	34%
Matematyka	35%	35%	18%	10%
Biologia	24%	38%	9%	27%
Chemia	23%	41%	14%	20%
Fizyka	29%	36%	15%	19%
Geografia	27%	38%	9%	24%

Większość osób w odpowiedzi na to pytanie zaznaczało, że albo nie są w stanie tego ocenić, albo że zadania w szkole były łatwiejsze. Jednak około 1/3 uczniów uważa, że zadania z biologii i historii rozwiązywane w szkole były trudniejsze niż te na egzaminie.

Oceniając trudność egzaminu, badani wyraźnie rozróżnili poszczególne jego części, czyli humanistyczna i matematyczno-przyrodniczą.

Tabela 29 Trudność egzaminu gimnazjalnego

Część	Bardzo łatwy	Łatwy	Średnio	Trudny	Bardzo trudny
-------	--------------	-------	---------	--------	---------------

egzaminu			trudny		
humanistyczna	5%	30%	51%	11%	1%
matematyczno- przyrodnicza	1%	4%	24%	45%	25%

Połowa uczniów uznała część humanistyczną za średnio trudną, a 35% za łatwą lub bardzo łatwą. Równocześnie co czwarty badany twierdzi, że część matematyczno-przyrodnicza była bardzo trudna, a blisko połowa, że była trudna.

Poniżej w tabeli znajdują się średnie wyniki otrzymane przez uczniów w staninach, porównane z przewidywaną przez uczniów liczbą punktów. Pierwsza tabela zawiera informacje dla części humanistycznej egzaminu, druga tabela zawiera informacje o części matematyczno-przyrodniczej egzaminu. W obu widać następującą zależność. Uczniowie słabsi (od pierwszego do 4 stanina) słabiej prognozują swój wynik egzaminu. Wynik, który piszą jako spodziewaną liczbę punktów, zwykle jest znacznie wyższy niż otrzymany w rzeczywistości. Można zatem stwierdzić, że słabsi uczniowie mają problemy z poprawną oceną swoich umiejętności, które będą oceniane na egzaminie i zwykle przeceniają swoje umiejętności.

Uczniowie, którzy znajdują się w wyższych staninach, oceniają swoje umiejętności nieco niżej niż są one oceniane na egzaminie.

Tabela 30 Spodziewana liczba punktów z egzaminu - część matematyczno-przyrodnicza – a wynik egzaminu

Stanin	Spodziewana liczba punktów z egzaminu - część matematyczno-przyrodnicza		Rzeczywisty wynik egzaminu	
	Średnia	Ważnych odpowiedzi	Średnia	Ważnych odpowiedzi
1	15,82	55	6,52	66
2	17,14	120	10,09	132
3	19,73	271	13,77	284
4	21,40	375	17,95	393
5	24,99	536	23,41	557
6	29,90	438	29,39	449
7	33,74	328	35,34	338
8	37,61	222	40,96	228
9	43,48	116	46,13	120

Tabela 31 Spodziewana liczba punktów z egzaminu - część humanistyczna – a wynik egzaminu

Stanin	Spodziewana liczba punktów z egzaminu - część humanistyczna		Rzeczywisty wynik egzaminu	
	Średnia	Ważnych odpowiedzi	Średnia	Ważnych odpowiedzi
1	20,00	27	11,66	32
2	22,14	78	17,51	86
3	25,25	166	22,15	183
4	28,17	353	27,22	370
5	31,86	562	32,14	593
6	35,13	524	36,53	535
7	37,97	362	39,97	373
8	39,40	253	42,72	266
9	42,77	128	46,37	129

Spytano respondentów, w jaki sposób rodzice i szkoła starali się im pomóc w przygotowaniach do egzaminu. Należy zauważyć, że uczniowie najczęściej przy każdej kategorii zaznaczali kategorię nigdy.

Tabela 32 W jaki sposób rodzice i szkoła starali się pomóc respondentom w przygotowaniach do egzaminu

	Nigdy	Kilka razy w roku	Kilka razy w miesiącu	Przynajmniej raz w tygodniu	Kilka razy w tygodniu
Rodzice sprawdzali odrobione lekcje.	42%	17%	14%	15%	11%
Rodzice uczyli się ze mną.	60%	16%	11%	8%	4%
Uczęszczał na zajęcia wyrównawcze.	61%	11%	10%	11%	3%
Uczęszczałem na dodatkowe zajęcia, na których uczono nas rozwiązywania testów.	47%	11%	15%	18%	7%
Uczęszczałem na dodatkowe zajęcia organizowane przez szkołę.	45%	17%	13%	17%	6%
Uczęszczał na płatne korepetycje.	84%	4%	3%	6%	2%

Najliczniej uczniowie uczęszczałi na zajęcia, na których uczono ich rozwiązywania testów (18% wskazań na odpowiedź przynajmniej raz w tygodniu) oraz dodatkowe zajęcia organizowane przez szkołę (17%). Nigdy nie korzystało z płatnych korepetycji 84% uczniów. Rodzice 60% uczniów nigdy nie ucą się z dziećmi.

Badanych uczniów poproszono o wpisanie ocen jakie otrzymali na I semestr z poszczególnych przedmiotów. Następnie sprawdzono jak wyniki egzaminu gimnazjalnego są związane z ocenami szkolnymi. W tym celu otrzymane oceny szkolne zsumowano i konkretnym grupom przypisano uzyskane średnie wyniki egzaminu.

Tabela 33 Oceny szkolne z przedmiotów humanistycznych (język polski i historia) a oceny na egzaminie

Liczba ważnych odpowiedzi	Suma ocen z przedmiotów humanistycznych	Średni wynik na egzaminie	Odchylenie standardowe
1	1,00	22,00	.
13	2,00	21,23	6,8
39	3,00	24,31	7,2
235	4,00	24,54	6,7
251	5,00	28,37	6,8
318	6,00	31,01	6,3
258	7,00	33,33	5,3
256	8,00	36,17	5,4
192	9,00	37,05	5,4
131	10,00	40,47	4,4
25	11,00	43,72	4,0
2	12,00	42,00	2,8
1721	Ogółem	32,22	7,8

Widać wyraźnie, że oceny z przedmiotów humanistycznych są powiązane z wynikami uzyskanymi podczas egzaminu gimnazjalnego. Uczniowie, którzy mają wysokie oceny z języka polskiego i historii, mają także wyższe wyniki na egzaminie. Równocześnie widać jednak spore odchylenia standardowe wyników punktów uzyskanych na egzaminie gimnazjalnym, w grupach wyróżnionych ze względu na zsumowane oceny szkolne z przedmiotów humanistycznych uczniów biorących udział w badaniu. Stopień wzajemnego powiązania tych dwóch sposobów oceniania uczniów dobrze obrazuje współczynnik korelacji tau b Kendalla, który jest odpowiedni dla tego typu zmiennych.

Tabela 34 Korelacja między ocenami szkolnymi z przedmiotów humanistycznych wynikami na egzaminie

		Oceny z przedmiotów humanistycznych
Wynik części humanistycznej	Współczynnik korelacji	,494(**)
	Istotność (dwustronna)	,000
	Liczba ważnych odpowiedzi	1721

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

Wskaźnik korelacji jest na poziomie średnim, wynosi prawie 0,5. Współczynnik korelacji podniesiony do kwadratu informuje nas o tym, jaki stopień zmienności jednej zmiennej można wyjaśnić drugą zmienną. Można powiedzieć, że zsumowane oceny

z przedmiotów humanistycznych wyjaśniają około 25% zmienności wyniku egzaminu gimnazjalnego.

Podobnie możemy rozważyć wzajemne zależności między ocenami szkolnymi z przedmiotów przyrodniczych a wynikami uzyskanymi z egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej. Ponieważ suma ocen szkolnych wynosi od 2 do 27, poniżej zostanie przedstawiona jedynie tabela zawierająca korelację między wynikiem o ocenami szkolnymi (oczywiście obie wartości dotyczą jedynie przedmiotów matematyczno przyrodniczych).

Tabela 35 Korelacja między ocenami szkolnymi z przedmiotów humanistycznych wynikami na egzaminie

		Oceny z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych
Wynik części matematyczno-przyrodniczej	Współczynnik korelacji	,546(**)
	Istotność (dwustronna)	,000
	Liczba ważnych odpowiedzi	1721

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

Korelacja między wynikami szkolnymi z przedmiotów przyrodniczych oraz matematyki a wynikiem z egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno przyrodniczej wynosi 0,546. Jest ona nieco wyższa niż w przypadku podobnego porównania dla części humanistycznej. W tym przypadku możemy stwierdzić, że około 29% zmienności wyniku egzaminu gimnazjalnego możemy wyjaśnić zmiennością sumy ocen otrzymywanych przez uczniów z przedmiotów przyrodniczych i matematyki.

Możemy także rozważyć zależność między ocenami szkolnymi a wynikiem całego egzaminu gimnazjalnego, bez podziału na części humanistyczną i matematyczno-przyrodniczą. Gdy porównujemy całość wyniku do sum wszystkich ocen uzyskanych przez uczniów na pierwszy semestr trzeciej klasy gimnazjum, okazuje się, że poziom korelacji rośnie do poziomu 0,581, osiągając najwyższy poziom z pośród wszystkich rozpatrywanych przypadków. Możemy zatem stwierdzić,

że około 33% zmienności wyniku egzaminu gimnazjalnego możemy wyjaśnić sumą ocen, otrzymanych przez ucznia na pierwszy semestr trzeciej klasy gimnazjum.

Tabela 36 Korelacja między ocenami szkolnymi a wynikami na egzaminie

		Oceny szkolne
Wynik egzaminu	Współczynnik korelacji	,581(**)
	Istotność (dwustronna)	,000
	Liczba ważnych odpowiedzi	1721

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

2.2 Pytania otwarte

Uczniom gimnazjum zadano 3 pytania otwarte, dotyczące refleksji uczniów po egzaminie; pierwsze z nich brzmiało: *Czy podobał Ci się egzamin?*

Podobnie jak odpowiedzi na inne pytania otwarte, zostały one odpowiednio skategoryzowane, a następnie przypisane kategorie policzone przy użyciu arkusza kalkulacyjnego. Ponieważ uczeń mógł udzielić odpowiedzi, w której zawarta była więcej niż jedna kategoria, liczba odpowiedzi przekracza liczbę badanych. Oto rozkład odpowiedzi na pierwsze pytanie: *Czy podobał Ci się egzamin? Uzasadnij swoją odpowiedź.*

Tabela 37 Kategoryzacja podpowiedzi na pytanie: *Czy podobał Ci się egzamin? Uzasadnij swoją odpowiedź*

Kategoria odpowiedzi		Liczba odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1	Nie mam zdania, nie wiem	29	2%
2	Taki sobie, trochę łatwy, trochę trudny, niektóre zadania trudne	127	7%
3	Trudny, beznadziejny, bez sensu, nie podobał mi się dobrze że się skończył	721	40%
4	Za mało czasu	20	1%
5	Łatwy, prosty, banalny,	35	2%
6	Podobał mi się , w porządku, dobrze mi poszło	424	24%
7	Denerwowałam się, powoduje stres,	41	2%
8	Przebiegał bez zakłóceń, nikt nie ściągał	7	0%
9	Podchwytliwe pytania	9	0%
10	Cz. humanistyczna łatwiejsza, mat. trudniejsza. Fajniejsza cz. humanistyczna.	295	16%
11	Cz. mat. łatwiejsza, humanistyczna trudniejsza. Fajniejsza cz. mat.-przyr.	6	0%
12	Brak odpowiedz	89	5%

Na to pytanie nie udzieliło odpowiedzi 89 uczniów, czyli 5% wypełniających ankietę. Egzamin podobał się ponad jednej czwartej ankietowanych uczniów (24%), a 7% uważa, że był taki sobie, trochę trudny, trochę łatwy. Niektórzy badani twierdzili, że egzamin był prosty, banalny (kategoria 5). Spora grupa ankietowanych (16%) wyraziła przekonanie, że część humanistyczna była dużo prostsza niż

matematyczno-przyrodnicza. Przeciwnego zdania było zaledwie 6 uczniów. Zdecydowana większość uczniów (40%) krytycznie oceniła egzamin. Pisali oni, że był bardzo trudny, niezrozumiały, bez sensu, beznadziejny, dobrze że się skończył. Niejednokrotnie pojawiały się głosy, że uczniowie nie uczyli się w szkole tego, co zawarte było w arkuszu egzaminacyjnym.

Przykładowe wypowiedzi uczniów:

- *Podobał mi się. Było cicho i spokojnie, a więc mogłem uważnie rozwiązywać wszelkie zadania. W dodatku było wystarczająco dużo czasu na rozwiązanie wszystkich zadań.*
- *Testy były ciekawe i zaskakujące. Tematy były interesujące, natomiast otwarte były trudne.*
- *Egzamin mi się zdecydowanie podobał, tylko, gdyby nie stres, to by było całkiem dobrze.*
- *Podobał mi się, ponieważ nie był trudny. Trzeba było dobrze przeczytać i zrozumieć pytania.*
- *Egzamin podobał mi się w części humanistycznej, lecz część matematyczno-przyrodnicza była trudna.*
- *Tak, jednak cz. humanistyczna była o wiele łatwiejsza od matematyczno-przyrodniczej. Podobał mi się, gdyż w niektórych pytaniach zawarta była odpowiedź do kolejnych zadań.*
- *Egzamin z części humanistycznej podobał mi się, tylko temat rozprawki był bardzo trudny.*
- *Podobała mi się część zamknięta egzaminu, ponieważ pytania zawarte w tym przedziale były łatwe do zrozumienia. W części otwartej głównie matematycznej, niektóre zadania były niezrozumiałe.*
- *Z matematyki był trudny, a z polskiego dość łatwy.*
- *Z polskiego podobał się, z matematyki nie.*
- *Podobała mi się część humanistyczna, oprócz rozprawki. Część matematyczno-przyrodnicza była bardzo trudna i nie liczę za dużo punktów.*
- *Podobała mi się część humanistyczna ponieważ zadania były dość proste. Nie podobała mi się część matematyczno-przyrodnicza ponieważ zadania były dla mnie trudne.*

- *Podobała mi się część humanistyczna choć podanie w rozprawce przykładów z literatury i filmu mnie zaskoczyło. Część matematyczno-przyrodnicza była zdecydowanie trudniejsza i było za mało czasu.*
- *Z przedmiotów humanistycznych - tak, ponieważ był łatwy, z matematyczno-przyrodniczych wcale.*
- *Część humanistyczna - tak, była łatwa. Część matematyczno-przyrodnicza już mniej, zadania były dość zagmatwane.*
- *Egzamin nie podobał mi się, był raczej trudny z części matematyczno-przyrodniczej, zaś część humanistyczna była łatwa, tylko temat rozprawki był niezrozumiały.*
- *Egzamin w gruncie rzeczy, nie był trudny, trzeba było tylko dokładnie czytać pytania. Największą trudność sprawił mi temat rozprawki.*
- *Nie podobał mi się. Zadania testowe trzeba było rozwiązywać tyle co zadanie otwarte by znać odpowiedź.*
- *Nie. Był trudny i niezbyt zrozumiały.*
- *Nie podobał mi się z polskiego, gdyż był nie ciekawy temat rozprawki.*
- *Zależy z jakiej strony, ale wiem, że popełniłem banalne błędy i nie jestem zadowolony z napisania egzaminu, gdyż będzie mało punktów, tylko żebym się dostał do upatrzonej szkoły.*
- *Egzamin był bardzo trudny, zwłaszcza cz. mat-przyr. Moim zdaniem ludzie układający te część nie wzięli pod uwagę tego, iż liczenie (mnożenie, dzielenie) liczb pięciocyfrowych jest jednak czasochłonne.*
- *Nie podobał mi się, a dlatego, że trzeba było poświęcić więcej czasu na pojedyncze pytania, niż w ubiegłym roku. Rozprawka była na poziomie maturalnym, porównując ją w Internecie i od siostry maturzystki!*
- *Egzamin bardzo mi się nie podobał, gdyż nie sprawdzał głównie umiejętności z zakresu wiedzy, tylko logicznego myślenia.*
- *Nie. Część mat-przyr. Była za trudna, a rozprawka z polskiego była bez sensu. W ogóle nie wiadomo było o co w niej chodzi i jak rozumieć temat.*
- *Nie, był bardzo stresujący i beznadziejny.*

Na pytanie „Czy były zadania, których się nie spodziewałeś?” 44% uczniów odpowiedziało, że nie miało problemów ze zrozumieniem zadań. Ponad połowa uczniów odpowiedziało pozytywnie podając różne tego przyczyny.

Tabela 38 Kategoryzacja odpowiedzi na pytanie: **Czy były zadania, których się nie spodziewałeś?**

Kategoria odpowiedzi		Ilość odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1	były trudne	173	10%
2	były niezrozumiałe	25	1%
3	nie uczyliśmy się tego w szkole	293	17%
4	były łatwe	8	0%
5	nie powtórzyłem/am tego	11	1%
6	nie nauczyłem/am się	29	2%
7	nie pamiętam	9	1%
8	inne odpowiedzi, nie na temat	292	17%
9	brak odpowiedzi	917	52%

Najczęściej uczniowie byli zaskoczeni trudnością zadań. Podkreślali też, że nie spotkali podobnych zadań na lekcjach w szkole.

Przykładowe wypowiedzi uczniów:

- *Nie spodziewałam się niektórych zadań ponieważ nie były przerabiane na lekcjach w szkole.*
- *Zadania na teście miały zaskakujące pytania na które nie umiałam odpowiedzieć.*
- *Ponieważ nie myślałam o takich zadaniach, nauczyciele nie wspominali, że mogą takie być.*
- *Bo szkoła nas nie przygotowała, a ja się nie uczyłem do egzaminu.*
- *Ponieważ, podobnych zadań nie robiłem i ich nie rozumiałem.*
- *Bo mało robiliśmy tych zadań na lekcjach, dlatego były dla mnie niektóre zadania takie trudne.*
- *Kilka zadań było rozwiązywanych bardzo dawno i niebyły powtórzone przed egzaminem.*
- *Był zbyt wysoki poziom trudności, co było dla mnie zaskoczeniem, gdyż testy z poprzednich klas, które pisaliśmy, były o wiele łatwiejsze.*

- *Ponieważ, dużo było zadań w których musieliśmy wykorzystać wiedzę z kilku przedmiotów, a my na lekcjach rozwiązywaliśmy testy tylko z danego przedmiotu.*
- *Nie spodziewałam się rozprawki, ponieważ była na próbnym egzaminie.*
- *Nie rozumiałe były, zbyt szeroki zakres wiadomości.*
- *Zaskoczyły mnie zadania z geografii - myślałem po prostu, że mniejszy nacisk będzie kładziony na umiejętności właśnie z tego przedmiotu.*
- *Najbardziej zaskoczyła mnie właśnie rozprawka, ponieważ każdy mógł ją inaczej zrozumieć, myślałam, że będzie prosta i zrozumiała. Druga część egzaminu-nie spodziewałam się takich pytań z biologii, ponieważ nie przerabialiśmy jeszcze tych tematów co były na egzaminie. Pytania z geografii również mnie zaskoczyły, za dużo i niepotrzebne.*
- *Za bardzo się nie uczyłem i nie wiedziałem jak napisać, nie miałem czasu.*
- *Spodziewałam się łatwiejszych zadań otwartych. Było mówione, że egzamin końcowy jest o wiele łatwiejszy od próbnego.*
- *Na matematyce uczyliśmy się o różnych bryłach przestrzennych, ale nigdy nie obliczaliśmy pola, ani obwodu, ani objętości beczki! To zadanie było zbyt trudne a jego rozwiązanie było zbyt czasochłonne.*
- *Zadania nie dotyczyły tego, czego uczyliśmy się na lekcjach matematyki. Pytania były niepoprawnie sformułowane a ćwiczenie z beczką stworzył chyba jakiś pijaczyna. Jakby nie było figur płaskich...*
- *Zadania były bardzo szczegółowe i nie dotyczyły programu szkolnego np. zadania geografii. Nie było zadań o dolinach, przełęczach itp.*
- *Rozprawka w części humanistycznej. Na próbnym egzaminie również była rozprawka, a większość uczniów twierdzi, że zazwyczaj na dwóch egzaminach nie ma rozprawek, tylko na jednym.*

Uczniowie zostali zapytani co ułatwiło by im przygotowanie się do egzaminu, gdyby mogli pisać egzamin jeszcze raz?

Wiele osób zaleca dodatkowe powtórki, naukę czytanie książek i szukanie informacji w Internecie. Sporo osób uważa, że pomogło by więcej podobnych testów, egzaminów próbnych.

Tabela 39 Kategoryzacja odpowiedzi na pytanie: **Gdybyś mógł pisać egzamin jeszcze raz, to co ułatwiłoby Ci przygotowanie się do niego?**

Kategoria odpowiedzi		Ilość odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1	nic	138	8%
2	nie wiem	132	7%
3	dodatkowe zajęcia poza szkołą, korepetycje	157	9%
4	dodatkowe zajęcia w szkole, pomoc nauczycieli	108	6%
5	nauka, powtórki, książki, Internet	450	25%
6	więcej podobnych testów, egzaminów próbnych	143	8%
7	ściągi	8	0%
8	inne, nie na temat	227	13%
9	brak odpowiedzi	310	18%
10	znał bym odpowiedzi	98	6%

Bardzo wielu uczniów nie zrozumiało pytania i odpowiadali, że nie chcieli by lub nie chcieli pisać egzamin raz jeszcze. Pojawiały się też odpowiedzi, że pisanie ułatwiła by znajomość pytań przed egzaminem.

Przykładowe wypowiedzi uczniów:

- *Powtórzenie materiału, więcej czasu na naukę, korzystanie z Internetu.*
- *Przypomnienie podstawowych pojęć i więcej zajęć pozalekcyjnych.*
- *Przygotowywałabym się tak jak ostatnio. Chodziłabym na zajęcia, które prowadzili nauczyciele, rozwiązywałabym testy, które nauczyciele dawali.*
- *Z części humanistycznej nic bym nie zmieniał, natomiast z części matematyczno-przyrodniczej poświęciłbym więcej czasu na rozwiązywanie różnych zadań.*

- *Systematyczna praca przez całe gimnazjum.*
- *Uważniej czytałbym polecenia i rozwiązywał więcej zadań podobnych do tych na egzaminie.*
- *Rozwiązywanie testów, powtórzenie wiadomości z ostatnich trzech lat nauki.*
- *Rozwiązywanie dużej ilości testów. Ćwiczenie form wypowiedzi. Przypomnienie sobie niektórych wzorów.*
- *Nie denerwowałbym się tak. Powinny być ważne oceny na które pracuje się cały rok a nie 2 godziny od których dużo zależy.*
- *Byłyby zorganizowane zajęcia pozaszkolne, dzięki którym lepiej bym była przygotowana.*
- *Pomogłoby mi więcej godzin chemii, biologii, fizyki w tygodniu.*
- *Myślę, że wcześniej zacząłabym się przygotowywać przez rozwiązywanie testów. Pomogłyby mi również fakultety i kółka przedmiotowe, których nasza szkoła nie organizowała.*
- *Rozwiązywałabym o 10 razy więcej testów sama w domu z rodzicami. Uczyłabym się więcej z przedmiotów ścisłych.*
- *Testy, zeszyty, programy komputerowe, lekcje przygotowawcze.*
- *Zaangażowanie innych nauczycieli, nie tylko od matematyki i j. polskiego. W naszej szkole artystycznej egzamin powinien być inny niż dla normalnych gimnazjów.*
- *Zdecydowanie ułatwiłoby mi większe przygotowanie z chemii, geografii i fizyki. Nauczyciele w naszej szkole z tych przedmiotów nie wykazali zbytniego zainteresowania egzaminem.*
- *Przećwiczenie wzorów, wypracowań.*
- *Nauczenie się dat z historii, wzorów matematycznych i fizycznych.*
- *Powtórzenie materiału, więcej czasu na naukę, korzystanie z Internetu.*
- *Uczyłbym się jeszcze dłużej i poszedłbym do sąsiada, u którego właśnie założono Internet.*
- *Więcej czasu poświęciłbym na przygotowanie i podszedłbym do niego poważniej.*
- *Mniejsza ilość sprawdzianów przedmiotowych przed egzaminem. Mniejsza ilość stresu wywoływana przez straszących nas nauczycieli.*
- *Powtórzyłabym to, co trzeba do egzaminów.*

- *To, że się nie ogoliłem, bo to przynosi pecha.*
- *Myślę, że dobrze byłem przygotowany do egzaminu i nic bym nie poprawiał.*

Niewielu respondentów (zaledwie 19%) miało do przekazania dodatkowe uwagi. Większość uwag ma charakter negatywny, lecz tylko część przedstawia jakąś wartość merytoryczną. Najczęstszymi powodami niezadowolenia uczniów była zbyt duża trudność egzaminu i jego termin. Część uczniów narzeka także na zbyt małą ilość czasu na rozwiązanie zadań.

3. Badania dyrektorów

Niniejsze opracowanie nie zawiera obliczeń statystycznych dla odpowiedzi respondentów z powodu zbyt małej ilości ankiet. Głównymi zagadnieniami badawczymi, które miały zostać wyjaśnione przez tą część badań ankietowych, były:

- Obraz egzaminu gimnazjalnego w wypowiedziach dyrektorów szkół oraz nauczycieli
- Opinie dyrektorów szkół na temat współpracy z OKE w zakresie organizacji egzaminu gimnazjalnego
- Sposób przygotowania uczniów do egzaminu gimnazjalnego

Do badań wylosowano 30 dyrektorów szkół gimnazjalnych, odesłali oni w sumie 26 wypełnionych ankiet – co stanowi blisko 87% wylosowanej próby badawczej.

3.1 Opinie dotyczące egzaminu i współpracy z OKE

Szczególną uwagę w badaniach, poświęcono opiniom na temat współpracy szkół z Okręgową Komisją Egzaminacyjną. Aby w jak najprostszej formie przedstawić opinie respondentów na ten temat, posłużono się tabelą z kwestionariusza ankiety dla dyrektora szkoły, do której wpisano częstotliwość poszczególnych odpowiedzi. Nieliczne niezgodności liczby respondentów z liczbą odpowiedzi wynika z nie udzielenia odpowiedzi.

Tabela 40 Stwierdzenia dotyczące współpracy szkoły z OKE

Stwierdzenia	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Brak odpowiedzi
Zapewniono wygodną dla użytkowników możliwość sprawdzenia danych o szkole znajdującą się w bazie OKE i ich korektę.	19	7	0	0	0
Zastosowany sposób zbierania danych o uczniach przystępujących do egzaminu został dostatecznie wyjaśniony podczas konferencji.	18	7	1	0	0
Zapewniono nowoczesny i wygodny dla użytkowników sposób przesyłania danych o uczniach przystępujących do egzaminu.	19	7	0	0	0
Zapewniono wygodny dla użytkowników sposób korekty danych o uczniach, pierwotnie błędnie nadesłanych.	23	3	0	0	0
Zapewniono kompetentny sposób przekazywania informacji o obowiązujących procedurach egzaminacyjnych podczas konferencji.	18	8	0	0	0
Przekazane na piśmie procedury egzaminacyjne były jasne.	19	6	1	0	0
Biuletyny o wynikach egzaminów przesyłane wraz z indywidualnymi wynikami uczniów są przydatne do pracy zespołów nauczycieli.	20	6	0	0	0

Stwierdzenia	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Brak odpowiedzi
Zapewniono kompetentny sposób przekazywania informacji o wynikach egzaminów na jesiennej konferencji.	17	8	1	0	0
Zakres treści informacji o wynikach uczniów podany na wydrukach w bieżącym roku jest wystarczający.	5	16	0	0	5
Zapewniono kompetentny sposób informowania telefonicznego w zakresie spraw związanych z egzaminami.	8	16	2	0	0
Zapewniono życzliwy telefoniczny sposób załatwiania spraw organizacyjnych.	14	11	0	0	1
Sprawy, z którymi zwracano się do OKE były załatwiane „bez zbędnej zwłoki”.	14	11	0	0	1
Zapewniono wygodny dla odbiorców sposób dostarczenia arkuszy egzaminacyjnych.	21	5	0	0	0
Zapewniono sprawny sposób odbioru arkuszy egzaminacyjnych po egzaminie.	16	8	1	0	1
Wystarczy, aby w przyszłych latach umieszczać arkusze na próbne egzaminy wyłącznie na stronie internetowej.	6	5	10	5	0
Próbne egzaminy możemy już organizować we własnym zakresie w szkołach.	0	10	9	5	2
Zakres treści serwisu informacyjnego OKE wyczerpuje potrzeby użytkownika.	7	17	2	0	0
Serwis Obieg pomaga przygotować szkołę do egzaminu.	9	16	1	0	0

W opinii dyrektorów ich współpraca z OKE w Krakowie układa się dobrze. Dyrektorzy są zadowoleni zarówno ze sposobu jak i zakresu treści informacji o wynikach przekazywanych do szkół. Respondenci chwalą sposób sprawdzenia danych o szkole i uczniach znajdujących się w bazie OKE i ich korekty. Pozytywnie

wypowiadają się również na temat kompetencji, życzliwości i terminowości w przekazywaniu szkołom wszelkich informacji dotyczących egzaminu.

Nieznaczna większość dyrektorów wolałaby, aby próbne egzaminy gimnazjalne były przeprowadzane wspólnie z OKE i nie chcą ich organizować we własnym zakresie. Są także zdania, że umieszczenie arkuszy egzaminacyjnych wyłącznie na stronach internetowych nie jest wystarczającą formą ich przekazania.

Formą współpracy z Okręgową Komisją Egzaminacyjną jest również praca egzaminatora podczas oceniania prac uczniowskich. Od 2000 roku Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Krakowie sukcesywnie przeprowadza szkolenia dla kandydatów na egzaminatorów sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego. Oprócz znaczenia praktycznego, czyli oceniania arkuszy egzaminacyjnych, szkolenia takie mają kolosalne znaczenie dla tworzenia przyjaznej atmosfery wokół egzaminów zewnętrznych, a także zaangażowania nauczycieli w sprawy związane z egzaminami. Nie bez znaczenia jest również możliwość odpowiedniego przekazywania informacji dotyczących egzaminów za pośrednictwem przeszkolonych i przychylnie nastawionych nauczycieli. Dlatego, dla sprawnego działania systemu egzaminów zewnętrznych ważne jest, aby jak najwięcej nauczycieli zechciało zaangażować się w jego rozwój i przeszkoliło się na odpowiednim kursie.

Niestety zaledwie 2 spośród badanych dyrektorów posiada uprawnienia egzaminatora. Z pewnością aktywny udział w szkoleniach dla kandydatów na egzaminatorów, a jeszcze bardziej w ocenianiu egzaminu, pomaga nauczycielom opracować właściwe metody pracy z uczniem w celu osiągnięcia możliwie wysokich wyników z egzaminu gimnazjalnego.

Aby jak najlepiej przygotować uczniów do egzaminu, nauczyciele powinni sprawnie posługiwać się wszystkimi informacjami na temat egzaminów zewnętrznych, systemu oceniania, wymagań egzaminacyjnych. Chcąc dotrzeć do wszystkich nauczycieli Okręgową Komisją Egzaminacyjną proponuje różnorodne formy przekazywania informacji. Od zaangażowania nauczycieli w pracę z uczniami, ale również w pozyskiwanie koniecznych wiadomości, zależy wspólny sukces egzaminacyjny.

W tabeli poniżej zaprezentowano udział ilościowy poszczególnych odpowiedzi na pytanie o najważniejsze źródła informacji na temat egzaminów.

Tabela 41 Z jakich źródeł dyrektorzy dowiadują się najczęściej o egzaminie gimnazjalnym

Źródła informacji	Liczba wskazań
Rozporządzenie MENiS w sprawie oceniania.	12
Informatory CKE.	17
Serwisy internetowe komisji egzaminacyjnych.	22
Analiza arkuszy próbnych egzaminów.	14
Prasa codzienna (publikująca przykładowe arkusze egzaminacyjne).	7
Biuletyny okręgowych komisji egzaminacyjnych.	20
Konferencje organizowane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie.	19
Bezpośrednie spotkania z wizytatorami Kuratorium Oświaty.	6

Najwięcej osób za najważniejsze źródło informacji o wymaganiach egzaminacyjnych uznało serwisy internetowe okręgowych komisji egzaminacyjnych, a także ich biuletyny. Znaczna ilość respondentów korzysta z informatorów Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, a także zdobywa doświadczenie analizując arkusze z egzaminów próbnych i właściwych z lat ubiegłych. Dyrektorzy cenią kursy i szkolenia związane z przygotowaniem do egzaminu gimnazjalnego organizowane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną.

Badanych dyrektorów proszono o wyrażenie opinii w kwestiach dotyczących treści zadań egzaminacyjnych oraz organizacji egzaminu. Udział poszczególnych odpowiedzi przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 42 Stwierdzenia dotyczące egzaminu gimnazjalnego

Stwierdzenia	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Tylko uczniowie, którzy uzyskiwali w szkole co najmniej dobre oceny, są dobrze przygotowani do egzaminu gimnazjalnego.	0	4	0	17	5
Tematyka egzaminu gimnazjalnego była interesująca dla uczniów.	0	7	2	15	2
Tematyka egzaminu gimnazjalnego podobała mi się.	0	4	1	16	5
Tematyka egzaminu gimnazjalnego zaskoczyła mnie.	4	19	0	2	0

Stwierdzenia	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Tematyka egzaminu gimnazjalnego zaskoczyła moich uczniów.	0	16	1	9	0
Organizacja egzaminu gimnazjalnego zapewnia samodzielność rozwiązywania zadań przez zdających.	0	0	0	3	23
Ocenianie prac przez zewnętrznych egzaminatorów zapewnia obiektywizm egzaminu.	0	0	1	5	20
Wyniki, które uczniowie uzyskują na egzaminie gimnazjalnym, odpowiadają przekonaniom nauczycieli o wiedzy i umiejętnościach uczniów w sprawdzanym zakresie.	1	2	1	19	3
Sposób informowania szkoły o wynikach egzaminu jest zadowalający.	0	0	0	19	7

Dyrektorzy pozytywnie ocenili zgodność zadań arkusza egzaminacyjnego z ogłoszonymi wymaganiami. Zadania oceniono jako interesujące, a tematyka podobała się.

Respondenci są zgodni, że ocenianie prac przez zewnętrznych egzaminatorów zapewnia obiektywizm egzaminu. Jednocześnie uważają, iż wyniki, które uczniowie uzyskują na egzaminie gimnazjalnym, odpowiadają przekonaniom nauczycieli o wiedzy i umiejętnościach uczniów w sprawdzanym zakresie.

Na rangę egzaminu wpływa jego znaczenie dla dalszej kariery ucznia oraz dla oceny jakości pracy szkół i całego systemu oświatowego. Staranność przygotowania i przeprowadzenia egzaminu, jego trafność oraz sposób komunikowania wyników warunkują prawidłowe wnioskowanie w kwestiach osiągniętych przez uczniów wyników.

Poniżej zaprezentowano kilka wypowiedzi dotyczących współpracy z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Krakowie a także samego egzaminu gimnazjalnego:

- *Warto byłoby zastanowić się nad zorganizowaniem egzaminu w późniejszym terminie, np. W II połowie maja. Taki egzamin dla młodzieży w tym wieku jest*

potrzebny. Ważne! Procedury zapewniają wysoką rzetelność (baza wyników, stopień trudności).

- *Mam wrażenie, że zakres treści wymagany na egzaminie nie do końca odpowiada wymogom stawianym przez program realizowany na poszczególnych przedmiotach. Niektóre pytania (wymagania) preferują uczniów z większych środowisk miejskich o marnym dostępie do środków kultury i nauki (teatry, muzea, kina itp).*
- *Egzamin powinien być przeprowadzony po 15 maja.*
- *Egzamin powinien być przeprowadzany w późniejszym terminie, aby umożliwić nauczycielom realizację programów nauczania. Należy uprościć polecenia. Dla dużej grupy uczniów słabszych były one zbyt zawite. Zadania powinny obejmować wiedzę programową, bez wprowadzania nowych definicji wzorów (np. beczka). Wyniki egzaminu powinny wpływać na promocję ucznia (z dopuszczeniem możliwości egzaminu poprawkowego). Zdecydowanie wzmocniona zostałaby motywacja uczniów do nauki.*
- *Sposób przesyłania wersji elektronicznej protokołu zbiorczego powinien być wcześniej przedstawiony. Termin egzaminu jest zdecydowanie zbyt wczesny.*

3.2 Analiza uwarunkowań osiągnięć uczniów

Czynniki szkolne objęte badaniem pogrupowano wokół kilku zagadnień: baza materialna szkół oraz ich oferta edukacyjna, praca z uczniami podczas lekcji, zaangażowanie nauczycieli w przygotowanie uczniów a także pomoc szkoły w przygotowanie uczniów do egzaminu.

Oferta edukacyjna oraz baza materialna szkoły

Do najważniejszych czynników mających wpływ na wyniki uczenia się, należą warunki w jakich nauka się odbywa, a także oferta szkoły skierowana do ucznia. Co prawda baza materialna szkoły nie przekłada się w prosty sposób na wyniki osiągane przez uczniów, ale ma niebagatelny wpływ na ich motywację, atmosferę pracy i wypoczynku. Warunkiem koniecznym do osiągania dobrych wyników jest ambicja i własna praca uczniów jednakże takie czynniki szkolne (pedagogiczne) jak: metody pracy dydaktycznej, kwalifikacje nauczycieli, przygotowanie do egzaminu w tym zaangażowanie nauczycieli w przygotowanie uczniów, atmosfera nauki w klasie oraz systematyczna pomoc szkoły i domu mają bardzo duży wpływ na osiągnięte wyniki.

Do czynników mających wpływ na wyniki uzyskiwane przez uczniów należą warunki pracy szkoły: odpowiednie wyposażenie i „zaplecze” pozwalające na sprawne funkcjonowanie placówki. Zaliczono do nich dostęp do biblioteki szkolnej, stołówki i świetlicy, a także do sal gimnastycznych.

Tabela 43 Czy w szkoła jest wyposażona w:

	Tak	Nie
salę gimnastyczną	21	5
halę sportową	3	21
boisko	23	3
bibliotekę	26	0
czytelnię	14	10
stołówkę szkolną	16	9
świetlicę	14	10
basen	1	23
aulę	1	23
pomieszczenie z komputerami i dostępem do Internetu, w którym uczniowie mogą przebywać poza lekcjami szkolnymi	13	13

Z badania wynika, że większość szkół posiada salę gimnastyczną i boisko. Wszystkie szkoły posiadają bibliotekę, a połowa dodatkowo czytelnię. Ponad połowa szkół może zapewnić swoim uczniom opiekę na świetlicy, a także obiad w stołówce szkolnej. Jedna szkoła może pochwalić się basenem.

Ponieważ w kontaktach ze szkołą Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w dużym stopniu posługuje się Internetem, dlatego ważne jest, aby zarówno uczniowie, jak i nauczyciele mieli do niego możliwie łatwy dostęp. Dyrektorzy zostali o to zapytani w ankiecie.

Tabela 44 Dostęp do komputerów w szkole

	Tak	Nie
Czy komputery są dostępne dla uczniów poza lekcjami informatyki?	23	3
Czy komputery są dostępne dla nauczycieli poza lekcjami?	26	0

Zdecydowana większość szkół umożliwia uczniom i nauczycielom dostęp do komputerów poza lekcjami.

Istotną rolę w kształceniu uczniów oraz rozwijaniu zainteresowań ma organizacja w szkole zajęć pozalekcyjnych. W ankiecie zapytano, jakie zajęcia pozaszkolne odbywają się na terenie placówki oraz czy zajęcia te są darmowe, czy uczniowie ponoszą koszty związane z ich prowadzeniem. W wykazie uwzględniono 3 rodzaje zajęć, z których respondenci mogli wybrać dowolną ilość odpowiedzi.

Tabela 45 Zajęcia organizowane przez szkołę dla uczniów

Organizowane zajęcia	Zajęcia		
	Bezpłatnie dla uczniów w 26 badanych szkołach	Częściowo odpłatnie dla uczniów w 26 badanych szkołach	Całkowicie pokrywane z wpłat uczestników zajęć w 26 badanych szkołach
koła przedmiotowe	od 1 do 4	0	1
koła artystyczne	od 1 do 5	0	1
koła sportowe	od 1 do 10	0	1

Niemal wszystkie zajęcia pozalekcyjne odbywają się w szkołach bezpłatnie. W szkołach zdecydowanie najczęściej organizuje się pozalekcyjnych zajęć sportowych.

Pewną miarą pracy szkoły a także zaangażowania nauczycieli w proces dydaktyczny jest udział uczniów w konkursach przedmiotowych, artystycznych i sportowych. W aspekcie egzaminu zewnętrznego konkursy i olimpiady mają istotne znaczenie ze względu na możliwość zwolnienia laureatów z jednej lub obu części egzaminu.

Tabela 46 Konkursy, w jakich w ciągu dwu ostatnich lat brali udział uczniowie – najwyższy etap, do jakiego zakwalifikowali się uczniowie ze szkoły.

Konkursy:	Etap konkursu					Brak odpowiedzi
	szkolny	gminny	powiatowy	wojewódzki	krajowy	
przedmiotowe	2	1	5	16	1	1
sportowe	1	2	4	13	4	2
wokalne	3	3	6	4	2	8
teatralne	2	3	3	3	0	15
taneczne	4	3	1	0	0	18
krajoznawcze	1	4	4	2	1	14
recytatorskie	3	5	8	4	0	6

Aż 16 szkół osiągnęło, dzięki swoim uczniom etap wojewódzki w jednym z konkursów przedmiotowych. W konkursach sportowych 13 szkół doszło do etapu wojewódzkiego. Dwie szkoły mogą poszczycić się osiągnięciem przez swoich wychowanków, etapu krajowego w konkursach wokalnych.

Ponieważ w ostatniej części pytania dyrektorzy mieli możliwość dopisania innych – nie wymienionych – konkursów, w jakich uczniowie ich szkół brali udział znalazły się tam takie konkursy jak: ekologiczny, literacki, wiedzy o przepisach przeciwpożarowych, informatyczny.

W ciągu ostatniego roku uczniowie większości badanych szkół byli przynajmniej raz w kinie, podczas wyjścia zorganizowanego przez szkołę. Uczniowie ponad połowy szkół co najmniej raz w ciągu roku odwiedzili z klasą teatr. W muzeum lub galerii nie byli ani raz uczniowie 7 szkół, na basenie i na koncercie nie byli ani raz w roku uczniowie 13 badanych szkół.

Tabela 47 Wyjścia uczniów klas III na imprezy kulturalne lub sportowe

Szkoła organizatorem wyjść uczniów:	Ani razu	1 lub 2 razy	3 lub 4 razy	Więcej niż 4 razy
do kina.	2	16	4	2
do teatru.	4	17	2	1
do muzeum lub galerii.	7	12	3	3
na mecz lub inną imprezę sportową.	7	6	5	5
na koncert.	13	6	1	3
na basen (poza obowiązkowymi zajęciami z WF).	13	6	2	4

Głównym ograniczeniem powodującym rzadkie wyjścia uczniów do kina, teatru czy wyjazdy na wycieczkę jest sytuacja materialna rodzin. Aż 23 ankietowanych dyrektorów wskazało ten fakt jako przyczynę istniejącego stanu rzeczy. Okazuje się, że ani brak inicjatywy ze strony nauczycieli do organizacji wyjść z uczniami, ani brak zrozumienia takiej potrzeby przez rodziców nie stanowi istotnej przeszkody.

Tabela 48 Ograniczenia wyjść lub wyjazdów poza szkołę

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
brak zainteresowania uczniów.	8	11	0	5	1
brak środków finansowych w rodzinach uczniów.	0	2	0	9	14
brak inicjatywy ze strony nauczycieli.	15	10	0	0	0
zaniechanie organizacji ze względu na zróżnicowaną sytuację materialną rodzin.	3	10	0	12	1
brak zrozumienia ze strony rodziców, którym takie formy pracy z uczniami są proponowane.	5	10	2	8	0
utrudniona dostępność (np. odległość, wymagająca dodatkowych zabiegów organizacyjnych i środków finansowych).	1	6	0	13	5

Wielu dyrektorów uważa, że wyjścia lub wyjazdy poza szkołę nie mogą odbywać się zbyt często z powodu utrudnionego dostępu do kina czy teatru, np. z powodu dużej odległości dzielącej placówkę od centrów miejskich.

Pomoc szkoły w przygotowaniu uczniów do egzaminu

Aby we właściwy sposób zaplanować proces przygotowania uczniów do egzaminu gimnazjalnego, warto przeprowadzić szczegółową analizę wyników wcześniejszych egzaminów. Mogą tego dokonać sami nauczyciele we własnych zespołach przedmiotowych, mogą także otrzymać wsparcie od pracowników organów nadzorujących lub pracowników OKE. Spotkania z pracownikami organów nadzorujących, prowadzących i OKE organizowane są zarówno z inicjatywy dyrektorów szkół pragnących podnosić jakość pracy szkoły, jak i wymienionych organów – szukających sposobów pomocy, czasem wyjaśnienia istniejącej sytuacji, a czasem mobilizując dyrektorów i nauczycieli do jeszcze większego wysiłku.

Tabela 49 Przekazywanie informacji na temat egzaminu

Stwierdzenia	Nie	Tak
Uczniowie zostali poinformowani o możliwości korzystania z zasobów strony internetowej Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.	0	26
Rodzice uczniów zdających egzamin zostali poinformowani o możliwości korzystania z zasobów strony internetowej Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.	1	25
Uczniowie zostali przeszkoleni w zakresie sposobu, w jaki mogą odczytać swój wynik egzaminu w Internecie (za każde zadanie, według sprawdzanych umiejętności i sumaryczny na tle uczniów w klasie, szkole, województwie itp.).	0	26

Wszyscy dyrektorzy twierdzą, że uczniowie mają dostęp do komputerów, które są pomocne w zapoznaniu się z wynikami egzaminów z poprzednich lat. Dyrektorzy przeszkolili uczniów swojej szkoły w zakresie korzystania z zasobów strony internetowej OKE w Krakowie i wszyscy uważają, że uczniowie poradzą sobie z odczytaniem w Internecie swojego wyniku po egzaminie.

Ponieważ najlepszym sposobem zapoznania uczniów i rodziców z warunkami egzaminu gimnazjalnego jest ciągle informowanie i prezentowanie tego, co egzamin wnosi do życia szkoły, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie dostarcza różnego rodzaju materiały dotyczące egzaminu. Aby dowiedzieć się w jakim stopniu są one wykorzystane w szkole zapytaliśmy dyrektorów o ich dostępność oraz sposoby przekazywania zainteresowanym.

Jednocześnie zapytano respondentów o dostępność w ich szkole materiałów egzaminacyjnych przekazywanych i udostępnianych przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie. Dostępność materiałów ułatwia pracę uczniom, a dzięki poznawaniu i przyswajaniu wymagań egzaminacyjnych są lepiej przygotowani do egzaminu nie tylko pod względem posiadanej wiedzy, ale również pewnego rodzaju obycia z zasadami i warunkami panującymi podczas egzaminu właściwego.

W tabeli poniżej zaprezentowano sposoby upowszechniania informacji na temat egzaminów zewnętrznych, proponowane uczniom przez dyrektorów szkół.

Tabela 50 Dostępność materiałów egzaminacyjnych w szkołach.

Materiały egzaminacyjne w szkole:	Nie	Tak	Mam zamiar udostępnić je w br.
arkusze egzaminacyjne z ubiegłych lat.	1	24	1
arkusze egzaminacyjne publikowane w prasie.	5	21	0
zbiory zadań egzaminacyjnych ilustrujących standardy egzaminacyjne.	1	25	0
materiały dydaktyczne dla nauczycieli publikowane przez OKE Kraków.	0	24	2

Prawie wszyscy dyrektorzy przechowują i udostępniają uczniom arkusze egzaminacyjne wykorzystywane podczas egzaminu w ubiegłych latach oraz arkusze z egzaminów próbnych. Arkusze egzaminacyjne publikowane w prasie i na płytach CD oraz zbiory zadań zawierające odpowiednie materiały znajdują się w zdecydowanej większości szkół.

We wszystkich badanych szkołach wyniki egzaminów 2005 były przedmiotem analizy zespołu nauczycieli. Równie często analizy wspierane były pomocą organów nadzorujących jak organów prowadzących.

Tabela 51 Analizy wyników egzaminów

	Tak	Nie
na zebraniach z rodzicami przekazano informację o sposobach pracy z uczniami w szkole, które zdaniem nauczycieli powinny przynieść korzystne rezultaty kształcenia	26	0
wyniki egzaminów 2005 były przedmiotem analizy zespołu nauczycieli	26	0
wyniki egzaminów 2005 były przedmiotem analizy na spotkaniu z przedstawicielami organu prowadzącego	12	14
wyniki egzaminów 2005 były przedmiotem analizy z udziałem wizytatora Kuratorium Oświaty	12	14

Wszyscy dyrektorzy zapoznali rodziców ze sposobami pracy z uczniami w szkole i ustalili z rodzicami najlepsze sposoby wspierania dzieci w celu osiągnięcia jak najlepszych wyników. W połowie badanych szkół po egzaminie próbnym opracowano i wdrożono program pomocy dla pojedynczych uczniów.

Tylko wtedy, gdy przeprowadzona zostanie szczegółowa analiza mocnych i słabych stron kształcenia, a w ślad za nią refleksja oraz uświadomienie faktycznych wymagań egzaminacyjnych, nauczyciel może w pełni przygotować swoich uczniów do takiej pracy podczas egzaminu, która gwarantuje sukces w postaci dobrych wyników.

W wyniku badań stwierdzono także, że w szkołach organizowano zajęcia, na których uczono, jak rozwiązywać zadania czy też zajęcia, które miały za zadanie wyrównanie braków w wiedzy i umiejętnościach uczniów. Troje z badanych stwierdził, że w jego szkole nie organizowano dodatkowych zajęć pomagających w dobrym przygotowaniu się do egzaminu.

Zajęcia prowadzono w ramach szkolnej pomocy pozalekcyjnej. Zdaniem dyrektorów uczniowie uczestniczyli w takich zajęciach z różną regularnością.

Tabela 52 Udział w zajęciach pozaszkolnych

Nie uczęszczali choć wiedzieli o tych zajęciach	Uczęszczali nieregularnie (od czasu do czasu)	Większość uczęszczała regularnie	Nie uczęszczali, ponieważ nie zorganizowano pomocy z tego przedmiotu
16	22	4	2

Najczęściej uczniowie brali udział w zajęciach nieregularnie – „od czasu do czasu” lub nie brali udziału wcale. Zaledwie 4 dyrektorów przyznała, że większość uczniów brała w nich udział regularnie.

W opinii respondentów zdecydowanie częściej inicjatywa organizacji dodatkowych zajęć, leżała po stronie szkoły - dyrektora, nauczycieli, niż uczniów czy ich rodziców.

Tabela 53 Inicjatorzy organizacji zajęć pozaszkolnych

dyrektora	16
nauczycieli	22
uczniów	4
rodziców	2

Metody pracy nauczyciela, a także proponowane metody aktywizujące uczniów, są w znacznym stopniu uwarunkowane liczebnością uczniów w klasie. Wśród badanych szkół najwięcej jest takich, w których średnia liczba uczniów waha się od 21 – 25. W większości szkół klasy liczą ponad 20 uczniów. Zaledwie w 4 szkołach liczba uczniów nie przekracza 20.

Tabela 54 Średnia liczba uczniów w klasie

Średnia ilość uczniów w klasie	Liczba szkół
15 do 20	4
21 do 25	15
26 do 27	3
28 do 30	3

Niezależnie od wybieranych metod pracy oraz programu nauczania praktycznie wszyscy dyrektorzy w czasie swoich lekcji rozwiązywali z uczniami zadania podobne do zadań na egzaminie w 2006.

Tabela 55 Czy podczas szkolnych lekcji były rozwiązywane zadania podobne do zadań na egzaminie gimnazjalnym w 2006?

Nie	Tak – od czasu do czasu	Tak – dość często	Trudno powiedzieć
0	3	23	0

Dodatkowo respondenci twierdzą, że zadania rozwiązywane w ramach zajęć dydaktycznych były porównywalne pod względem trudności do zadań na egzaminie. Zaledwie 1 badany uważa, że zadania rozwiązywane w szkole były trudniejsze od tych, z którymi uczniowie spotkali się na egzaminie.

Tabela 56 Ocena trudności zadań rozwiązywanych w szkole w stosunku do zadań na egzaminie gimnazjalnym

Zadania rozwiązywane w szkole były łatwiejsze	Zadania rozwiązywane w szkole były porównywalne pod względem trudności	Zadania rozwiązywane w szkole były trudniejsze	Trudno powiedzieć – nie potrafię tego ocenić
1	19	1	4

Dyrektorzy i nauczyciele, którzy sami są egzaminatorami oceniającymi prace uczniów podczas sesji egzaminacyjnej, z łatwością wskażą swoim uczniom właściwe zadania, ułatwiające dobre przygotowanie się do egzaminu a podczas całego procesu dydaktycznego mogą zwracać uczniom uwagę na kluczowe zagadnienia i aspekty egzaminu.

Zaznajamianie uczniów na bieżąco z wymaganiami egzaminacyjnymi wymaga od uczących takiego sposobu pracy na lekcji, aby zwrócić uwagę uczniów na ważne kwestie egzaminacyjne. spośród badanych 16 dyrektorów prowadzi zajęcia dydaktyczne z uczniami, 10 nie prowadzi takich zajęć.

Zapytano uczących dyrektorów o ich sposoby pracy z uczniami.

Tabela 57 Opinie w kwestiach dotyczących pracy z uczniami przygotowującymi się do egzaminu gimnazjalnego

Stwierdzenia	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Brak odpowiedzi
Objaśniam wymagania egzaminacyjne.	0	0	3	13	10
Wymagam samodzielnego rozwiązywania zadań.	0	1	2	11	12
Stawiam wysokie wymagania i konsekwentnie je egzekwuję.	0	0	10	4	12
Zachęcam uczniów do pytania o wszystko, co jest niezrozumiałe.	0	0	2	13	11
Udzielam wyjaśnień na wszystkie zagadnienia, które były dla uczniów niezrozumiałe.	0	0	2	14	10
Udzielam uczniom wskazówek, jak się uczyć.	0	0	2	13	11
Zwracam uwagę na umiejętności, które będą sprawdzane podczas egzaminu.	0	0	1	15	10
Po klasówkach informuję, nad czym uczeń powinien pracować, by uzyskać lepszy wynik.	0	0	5	11	10
Organizuję dodatkowe testowania wykorzystując dostępne arkusze egzaminacyjne.	0	3	5	8	10
Zadaję pisanie wypracowań jako pracę domową.	3	3	5	2	13
Wskazuję przydatne zbiory zadań i inne materiały ćwiczeniowe.	0	1	8	5	12
Zależy mi, aby jak najwięcej nauczyli się na lekcjach.	0	0	0	16	10
Polecam rozwiązywanie publikowanych zadań.	0	0	10	4	12
Kontroluję czas samodzielnej pracy uczniów podczas lekcji.	0	4	5	6	11

Należy pamiętać, że na to pytanie odpowiedzieli tylko ci dyrektorzy, którzy sami prowadzą zajęcia dydaktyczne z uczniami.

Zdaniem nauczycieli, znajdują oni różne sposoby dotarcia do uczniów z ważnymi informacjami dotyczącymi egzaminu. Większość ankietowanych, którzy

odpowiedzieli na to pytanie, udziela uczniom wyjaśnień na wszystkie zagadnienia, które były dla uczniów niezrozumiałe oraz objaśnia zagadnienia egzaminacyjne. Uczący udzielają wskazówek jak się uczyć, a po klasówkach informują, nad czym uczeń powinien pracować, by uzyskać lepszy wynik. Sporadycznie zdarza się, że nauczyciel nie wykorzystuje do ćwiczeń dostępnych arkuszy egzaminacyjnych. Wszystkim nauczycielom zależy, aby jak najwięcej uczniowie nauczyli się na lekcjach.

Jednym z najskuteczniejszych sposobów zapoznania się z formą egzaminu jest proponowany przez OKE próbny egzamin gimnazjalny przeprowadzany w szkole w takich samych warunkach jak egzamin właściwy. Zdecydowana większość respondentów widzi zasadność przeprowadzenia takiego egzaminu we własnej szkole. Zdaniem nauczycieli, próbny egzamin, którego termin przypada na kilka miesięcy przed egzaminem właściwym, pozwala sprawdzić przygotowanie uczniów, stał się okazją do pogłębionej analizy osiągnięć uczniów wewnątrz szkoły, a także pozwolił uczniom oswoić się z atmosferą egzaminu.

Tabela 58 Opinie o próbnym egzaminie gimnazjalnym

Stwierdzenia	Liczba wskazań	Brak odpowiedzi*
Był ważnym etapem przygotowań do egzaminu właściwego.	21	5
Pozwolił uczniom oswoić się z atmosferą egzaminu.	21	5
Umożliwił wcześniejsze poznanie wymagań egzaminu.	18	8
Omówienie wyników próby przez nauczyciela, umożliwiło uczniom lepsze poznanie trudności, a tym samym lepsze przygotowanie się do prawdziwego egzaminu.	25	1
Był tylko dodatkowym stresem przed egzaminem.	0	26
Nie pomógł wiele – zadania na egzaminie próbnym były dużo łatwiejsze niż na prawdziwym.	0	26
Był całkowicie mylący – treść zadań nie miała nic wspólnego z prawdziwym egzaminem.	0	26
Niewiele pomógł – uczniowie nie mieli motywacji, aby zabiegać o dobry wynik.	0	26
Był zbędny – nie zrealizowano jeszcze treści, których opanowanie sprawdzał.	0	26
Dostarczył tylko dodatkowej pracy nauczycielom.	0	26

* Wszystkie braki odpowiedzi należy traktować jako zaprzeczenia w stosunku do stwierdzeń.

Żaden dyrektor nie wyraził poglądu, że próbny egzamin dostarczył tylko dodatkowej pracy, a dla uczniów był dodatkowym stresem. Większość badanych twierdzi, że omówienie wyników próby przez nauczyciela, umożliwiło uczniom lepsze poznanie trudności, a tym samym lepsze przygotowanie się do prawdziwego egzaminu.

Działania podjęte przez szkołę oraz nauczycieli, powinny wystarczyć do dobrego przegotowania się do egzaminu gimnazjalnego. Natomiast realizacja planów rodziców związanych z kształceniem własnych dzieci może przejawiać się w różnych formach. Jedną z nich jest wspomaganie uczniów korepetycjami.

Na pytanie: „Czy według Pana(i) wiedzy, uczniowie przygotowując się do egzaminu, korzystali z płatnych korepetycji w zakresie nauczanego przez Pana(a) przedmiotu?” olbrzymia większość badanych odpowiedziała negatywnie. Część respondentów nie wie, czy ich uczniowie brali udział w korepetycjach.

Tabela 59 Udział uczniów w płatnych korepetycjach

Tak – dość często	Tak – od czasu do czasu	Nie korzystali	Trudno powiedzieć
0	0	22	4

Ponieważ większość respondentów odpowiedziała negatywnie na pytanie o udział uczniów w korepetycjach właściwie dyrektorzy nie udzielili odpowiedzi na pytanie o przyczyny korzystania z korepetycji.

Tabela 60 Przyczyny korzystania z korepetycji (najwyżej trzy powody)

	Liczba wskazań	Brak odpowiedzi
Nie uczyli się systematycznie przez trzy lata.	2	24
Wynik egzaminu próbnego nie był dla nich satysfakcjonujący.	1	25
Zależało im na uzyskaniu jak najlepszego wyniku.	4	22
Rodzice nakłonili ich, bo chcieli aby wynik sprawdzianu był jak najlepszy.	1	25
Większość ich koleżanek i kolegów miała korepetycje.	0	26
Uznali, że wymagania egzaminacyjne są zbyt wysokie, aby można było im sprostać korzystając tylko z edukacji szkolnej.	0	26

Pojawiło się zaledwie kilka odpowiedzi, które jako przyczynę ewentualnego korzystania z korepetycji wskazują brak systematyczności w nauce uczniów oraz chęć rodziców, aby wynik sprawdzianu był jak najlepszy. Zarówno dyrektorzy jak i nauczyciele mają poczucie, że dokładają wszelkich starań, aby jak najlepiej przygotować swoich uczniów do pierwszego w ich życiu, doniosłego egzaminu. Pedagodzy nie sądzą, aby rodzice byli zaniepokojeni że wymagania egzaminacyjne są zbyt wysokie, aby można było im sprostać korzystając tylko z edukacji szkolnej.

Oczywiście wysiłek nauczycieli to nie jedyny, a nawet jak się okazuje – nie najważniejszy, czynnik mający wpływ na sukces egzaminacyjny. Czynniki środowiskowe, zwłaszcza te związane ze stylem funkcjonowania domu rodzinnego, mają niebagatelny wpływ na efekty uczenia się. Takie aspekty jak status materialny rodzin, warunki nauki w domu, aspiracje edukacyjne rodziny i wykształcenie rodziców, motywowanie do nauki, wsparcie, pomoc, to wszystko w zdecydowany sposób determinuje ostateczny wynik pracy.

O warunki w jakich przyszło wychowywać się uczniom spytaliśmy ich samych w części poświęconej zarówno sytuacji materialnej rodzin, jak i stosunków panujących w domu. Te aspekty omówione są wcześniej w powyższym opracowaniu. Istotne jest jednak, jak połączone wysiłki domu rodzinnego i szkoły faktycznie oddziałują na uczniów. W tym celu poproszono dyrektorów o wskazanie, jak często w ich szkole mają miejsce różne zachowania młodzieży.

Tabela 61 Jak często zdarzało się w tym roku szkolnym, że uczniowie w Pana/Pani szkole:

	nigdy	zdarzył się taki przypadek	od czasu do czasu	często	nie mam informacji na ten temat
chodzili na wagary?	1	7	11	1	2
spóźniali się na lekcje?	0	3	18	5	0
złośliwie przeszkadzali na lekcjach?	2	8	10	3	2
rozsywali plotki o nauczycielu?	4	9	3	0	10
grozili nauczycielowi, odnosili się do niego ordynarnie?	9	10	2	0	5
popychali nauczyciela, obrzucali go przedmiotami?	22	0	0	0	3
niszczyli wyposażenie szkoły?	4	12	8	1	1
bili kolegów, koleżanki?	3	16	3	0	4
prześladowali, poniżali kolegów lub koleżanki?	8	7	4	1	6
wymuszali pieniądze i rzeczy od kolegów lub koleżanek?	14	2	2	0	8
przywłaszczali sobie cudze rzeczy?	7	9	2	0	8
palili papierosy?	1	12	10	2	1
pili alkohol?	8	14	0	0	4
próbowali narkotyków?	15	2	0	0	9
rozprowadzali narkotyki?	18	0	0	0	8

W połowie szkół zdarzyły się przypadki picia alkoholu, palenia papierosów lub bójek między uczniami. 15 dyrektorów uważa, że w ich szkole nigdy nie pojawiły się narkotyki, czy to zażywane, czy rozprowadzane przez uczniów, jednak 1/3 badanych twierdzi, że po prostu nie ma informacji na ten temat.

Niepokoi fakt, że w niemal połowie szkół nauczyciele narażeni byli na słowna agresję ze strony uczniów. Nierzadko w szkołach mają miejsce również wymuszenia, kradzieże oraz prześladowania kolegów.

W większości szkół spotyka się ze złym zachowaniem uczniów w postaci przeszkadzania na lekcji, niszczenia wyposażenia szkolnego czy chodzenia na wagary.